

UNIVERSUL
LITERAR

RIALTTO, VENEȚIA, de G. PETRAȘCU

In acest număr: MIHAIL DRAGOMIRESCU, CAMIL PETRĂSCU, AL. LASCAROV MOLDOVANU, ION MARIN SADOVEANU, G. POPA LISSEANU, EUGENIU SPERANȚIA, ALPHONSE ALLAIS, MIRCEA RADULESCU, PAUL I. PAPADOPOL, GH. CARDAȘ, SANDA MOVILA, EUGEN VICTOR, FLORICA MUMUIANU, ALEXANDRU COLORIAN, RUD. A. KNAPP, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, N. N. TONITZA, P. IGIROȘEANU, PERPESSICIUS
Buletin bibliografic săptămânal de AL. SADI IONESCU.

An. XLII, Nr. 17.
25 Aprilie 1926.

Lei 5.

CRÎȘUL

(Penta și hexametri)!

Bihor bântuit primăvara de vântul din pustă...
 Bihor ocrotit părintește de munții lui Iancu
 Te-am străbătut de demult călător în spre țări depărtate
 (când palpitai într'un corp, de'mprumut, răsădit cu deasila
 mut, stânjenit și stingher ca o inimă prinsă de-aiurea).
 Necunoscut mi-era locul și aeru 'n plaiul acesta
 Ca un volum necetit, cu sute de foi netăiate.
 Totuș în treacă vâzui pe câmpie 'n arșița verii
 Chipul țărânului dac, spiță de veacuri stăpână,
 Și 'n gări liniștite și mici, semădate pe Crîșul cel harnic
 Vesel văzui alergând, de-alungul vagoanelor triste,
 Copiii cu apă 'n ulcior și surâs feciorelnic pe gură...
 Și toți răspundeau în grai românesc chemărilor mele.
 Niciicând n'am băut ca'n ziua aceea, la fiecă gară,
 Setea de limba cea dulce-mi venea la orice oprire de tren
 ...ceea ce trece de simț și de lut, simțeam că mă leagă:
 de locuri, de oameni, de tot ce vedeam atunci prima oară.
 Ceeace trece de simțuri (cum spune iubitul Novălis)
 Este desigur, oricând, mai aproape de sufletul nostru.
 Și poate că ceva-mi șoptea într'o taină că limbă pe-atuncea
 că apa pe care-am băut-o din Crîș era fermecată
 ...Și poate că-avea să m'aducă 'napoi odată și-odată.
 Poate că-am spus: „hic gelidi fontes, hic molia prata...
 „Hic nemus, hic ipso tecum consumerer aevo“.

Visuri hrănite'n dureri de vechi generații
 Prin vraja aceleiaș ape 'ncolțit-au în urmă la soare.
 Și iată, sunt astăzi aicea sub munții lui Iancu.
 Venit-am să cuget, să cânt și să sufăr alături cu Crîșul.
 Și pururi mă 'ntreb: pentru ce prin Oradea bătrână
 Crîșul cel repede, brusc, mersul vioi și-l oprește?
 Posomorât, obosit, corpul fluid și-l îndoaie
 Fața spre cer îndreptând cu rugăciune prelungă.
 Sigur că simte și el că-l apasă din aer
 Grelele patimi ce cresc frământându-și veninu'ntre ziduri.
 Oamenii, vecinic la fel, și-aice și-aiurea
 Spurcă și tulbură crud apa care-i sfințește
 (tot cum, barbar, pângăresc epoca 'n care respiră).
 Astfel în sgomotu-i lung, Crîșul spre ceruri se roagă:
 — „Dă-le Isuse un dram din dragostea Ta nesfârșită,
 ..Altul e rostul pe lume al celor cu minte întreagă“.
 ceeace trece de simțuri — (cum spune iubitul Novălis)
 Este desigur oricând mai aproape de sufletul nostru...

EUGENIU SPERANȚIA

Viorile ațipite

1

Bucuria a putrezit

Bucuria mi-a putrezit în inimă
 Ca toamna ațipită în propriul ei cântec,
 Foi veștede mi se desprind din gânduri
 Și mâinile mi-au murit pe o amintire frumoasă.

Rânduri, rânduri,
 Ingeri de cristal s'au restignit
 Pe o credință absurdă,
 Orgă nevăzută s'a prăbușit
 În pământul hain,
 Și din cerul de safir
 Otrava făcerii a început să curgă.

În casă s'a lăsat o liniște sugrumată.
 Cineva milos a încercat să mai aprindă o lampă.
 Dar ochii mi s'au făcut
 Deodată scrum.
 Sufletu-mi orb a rămas afară pe drum.
 Sbătându-se singur după o ireală lumină.
 Cum mai poate portretul
 Cu ochii albaștrii, să cânte?...
 Nu știe că pentru totdeauna
 Păragina s'a ntins peste grădină?

SANDA MOVILĂ

Denie

Glas de-aramă 'n noapte, cântece și flori,
 Lumânări de ceară, umbre line...
 Primăvara dulce simt cum te cobori
 În hșerici și în suflete creștine..

Profilat pe cerul larg de ametist,
 Tintuit pe cruce cu piroane,
 Iar te văd, Isuse, luminos și trist
 Sângerând pe afumatele icoane...

Strigă 'n noapte glasul tău spre Dumnezeu:
 „Eli, Eli, lama sabactani!“...
 Sângerând pe crucea sufletului meu
 Eu te simt, Isuse, în toți anii..

Iau din nou culoare, suflet și contur
 Evanghelicele sfinte paragafe,
 Și zăresc prin umbră straniu și sperjur
 Rânjetul sălbaticii Caiafe..

Clopoțele cântă printre flori și fum
 Peste omenirea 'ngenuchiată...
 Unde e O! Doamne, unde e acum
 Inima-mi senină de-altă-dată?

MIRCEA RĂDULESCU

Elegie

Tac aripe de liliaci
 Prin frunzele de plopi, pe seară
 Trec turme 'necet, cad ciocărlii
 Cobesc pe strașini, cucuvăi
 Și parcă's gândurile mele.

Se culcă soarele pe făr'nă
 Se pierd oftări din plâns de buciom
 Se șintuiește albăstrimea
 Numai cu aur și argint,
 Și parcă's risipiri din mine.

Se duc, se duc pe mare pasări
 Se rătăcesc corăbii, oameni
 În valuri tot se'neacă stele
 Și cântece se duc pe mare
 Parcă's înfrângerile mele.

Sporesc în cimitire, cruci
 Cad crengi uscate și castane.
 Prin vii stau lacrimi în mănunchi
 Regretele târziei toamne.
 Parcă'ar striga și al meu sfârșit..

O, toate-mi povestesc de mine.

FLORICA MUMUIANU

DANTON

— In actul IV, închisoarea de la Conciergerie —

de CAMIL PETRESCU

ROLLAND. (Vine surâzând).
r doamnă marchiză... Bonjour Pe-
Cum ați dormit?

CIE (îi ia mâna, emoționată) Ma-
Azi?

ROLLAND (surâde trist și ner-
Azi).

CIE, Dar poate că... Am auzit că
lin e bolnav și vine alt jurat în
ui...

ROLLAND. (Face un semn co-
! Uite pe d-na de Sedeuil (se du-
ca azi tot grupul, la masa de pî-
de e d-na de Sedeuil).

de SEDEUIL (cu un ton glumeț
rână simpatică) Bonjour, d-nă Rol-
(o privește...) dar ce frumoasă
ăcut azi!

ROLLAND. (Surâde ca o fetiță).
de SEDEUIL. Dar cine vine să
ă azi?... Nu mai stai închisă? Te-ai
sfârșit pe brazdă!

CIE, (care observă că d-na de
l nu știe, șoptit) Merge la tri-

de SEDEUIL. (Scapă ceașca de
din mână) Nu!?

ROLLAND (liniștit). Ba da!

ELE (o îmbrățișează, una îi ia o
alta îi sărută cealaltă mână). Nu,

ELE, Dar, doamnă, nu se poate (ca
d ar gonii un gând). N'o să vă con-

ROLLAND. (face semnul tăcerii
u). O, sigur că nu (direct) d-nă
ă, spuneți că o rudă a dvs., care
zitat, v'a dat detalii despre execu-
tetenilor mei... Aș dori să știu...

NTESA R. (sfioasă) Despre Giron-

a ROLLAND (îi e teamă că n'are
puie). Spunea-ți... (apare la grilaj
not).

UGNOT (la grilaj). Sărut mâinile
nă...

a ROLLAND. (la grilaj) A, dom-
Breugnot, e draguț că ai venit la
Ce vești ai? Ce face fata? (gră-
ă nu-i spuneți nimic...

UGNOT. (nervos) Doamnă, trebuie
cercăm totul... dați imediat câteva
ri pentru Robespierre, am prin ei-
le trimit... Aseară, după comitet
a i-a amintit că în casa dvs. si-a în-
cariera politică și că l'ați salvat
petiția din Câmpul lui Marte. I-a
it de serile când lua masa la dvs.
a rămas pe gânduri... Dați-mi re-
... dați-mi două rânduri. E încă
până la 11, ca el să trimeată un
t juraților.

ia ROLLAND. (surâde cu ochii în-
niți). Nu, prietene, nu... e de pri-
Nu pot să-l rog... N'am rugat nici-
pe nimeni (tristă, pe urmă cu pri-
în pământ) și nu acum, în clipa
i, am să fac aceasta.

UGNOT (stăruitor) Doamnă, Doam-
ândiți-vă...

ia ROLLAND. (hotărît) Nu... dealt-
vîlă lui Robespierre, acum când
prieteni noștri sunt morți, e de
s (și continuă scâzut). Trimite vor-
i, nu așteaptă nimic, azi... vre-o
udentă de servitor.

EUGNOT. (cald) Doamnă... Numai
a zile să câștigați... Aici, la noi,
im mult. Se așteaptă venirea lui
on dela țară... S'au dus după el,
împotriva teroarei (mare mișcare
mei).

na ROLLAND. (bruse lovită) Dan-
(rămâne cu privirea fixă, surâde)

Nu se mai poate, Breugnot... Nu vreau
să cer nimic... Și totuși e adevărat că
eri m'am gândit și eu la asta (scoate o
scrisoare). Uite îi scrisesem lui Robes-
pierre (își strânge buzele, rupe scrisoa-
rea)... dar nu!

BREUGNOT (întinde mâna).

D-na ROLLAND (îi dă altă foaie).
Uite ai aici ultimele pagini ale memo-
riilor mele... Trimite-le și pe acestea lui
Bosc.

BREUGNOT, Da da...

D-na ROLLAND. Vei face totul să a-
jungă celui destinat.

BREUGNOT, Da.

D-na ROLLAND. Și acum, la revede-
re, domnule Breugnot (cu ochii în la-
crămi, vrând să fie tare). Sărută... sărută
fetița... Un sărut de azi... Serie lui Rol-
land că până la capăt mi-am făcut da-
toria... (îi cade capul pe piept, vrea să-și
oprească lacrimile).

BREUGNOT. (îi sărută mâna prin
gratii).

D-na ROLLAND (îi dă un inel) Păs-
trează-l ca amintire a zilei de azi: E
soare... (privește) e zece dimineața... (ca
pleacă de la grilaj).

FEMEILE (au urmărit scena plângând
mut).

DANTON

D-na ROLLAND (le vede plângând).
Ei, ce-i asta? Vreți să vă iau de urechi?

UNA: Doamnă, de ce vrei să mori?

D-na ROLLAND (încruntă sprânceni-
le, rămâne o clipă pe gânduri). Nu.

ADELE: E adevărat, că ați fost eli-
berată acum câțva timp?

D-na ROLLAND (râde trist). Nu știți
ce a fost? (după ce așteaptă un răspuns).
Acum 2 săptămâni, la Abbaye, unde eram
mi s'a comunicat pe la prânz, era Mier-
curi, că sunt liberă. Simțeam că mă înec
nu puteam vorbi. Mi-au adus ordinul de
eliberare.

Mi-am strâns repede lucrurile și m'ar
despărțit de cei din închisoare. Era o zi
plină de soare... soare de toamnă... Pe
urmă, într-o goană am pornit spre casă
ca să-mi văd fata... să mă văd la mine
(se încruntă, dar surâde). În prag am
găsit poliția care mi-a explicat, că nu
sunt liberă... că fusesem numai — în Mai
— gresit arestată: nu erau îndeplinite
toate formele. Se constatase asta acum

când trebuia să fiu transportată aci și
deci am fost pusă două ore în libertate
ca să se poată îndeplini formele.

FEMEILE (au fiori de oroare).

FELICIE: Ce infamie... ce infamie...

CONTESA: De ce nu-i scrii lui Robes-
pierre?... de ce nu încerci? Pare că îți
să mori?

D-na ROLLAND: (se apleacă surâzând
trist spre ea). Nu, nu... N'as vrea să mor,
micușo... Aș vrea să mai văd multă vre-
me soarele care apune... ferestrele cu
flori vii. Dar trebuie să ne resemnăm...
Revoluția are nevoie de victime... Ar pu-
tea fi oricare alta... Sacrificiul femeilor
trebuie s'o facă mai frumoasă (după un
timp cu ochii fixi). Dar, Doamnă, mi-ați
promis niște amănunte...

CONTESA: (Stânjenită). Da... da... Știfi
că procesul lor s'a terminat seara?

D-na ROLLAND: Da... da...

CONTESA: Că pe urmă au avut un
banchet noaptea, în închisoare?

D-na ROLLAND: (surâde).

CONTESA: Bertrand d'Aville le pro-
mise o masă bogată. Dacă îi achită,
banchet de sărbătorire. Dacă nu... (se
întrerupe). Deci când ei au venit, la
miezul nopții au găsit o masă cu flori,
cu șampanie, cu mâncări fine.

D-na ROLLAND: Bine, dar unde asta?..
Unde a fost loc?

CONTESA: În cachotul lor... pentru
că erau mulți i-au lăsat acolo noaptea
aceea... (d-na Rolland e nedumerită încă,
Contesa arată ferestrele joase din dreap-
ta). Vezi cachotul acesta, în care a stat
Regina? Dincolo, la bărbați, e altul tot
asa, mai mare ceva însă...

D-na ROLLAND: Ei da, spune!

CONTESA: S'au așezat toți 21 la ma-
să... căci au pus în fața unui tacâm și
cadavrul lui Velazé.

TOATE: (au o mișcare de oroare).

CONTESA: (explică). În momentul când
s'a dat sentința... Velazé și-a înșuțit un
cușit în inimă și a murit pe loc... Fouqui-
ers a cerut atunci — și iurații au admis
imediat — ca, așa mort, să fie dus la
ghilotină... (ridică palidă privirea), să fie
considerat ca viu...

FEMEILE: (își strâng mâinile ca în fa-
ța unui nemicol).

CONTESA: Pe urmă au stat la masă
toată noaptea... Au ținut discursuri, au
povestit amintiri... Asta a fost Miercuri,
nu? sântămâna trecută... Ioi, a doua zi,
la 10 dimineața, i-au dus la esafod în șar-
rete... Tot timpul pe drum au cântat cu
înfrigurare Marseilleza... Acolo, Samson
a decapitat întâi cadavrul lui Velazé... pe
urmă Ducos.

D-na ROLLAND: (înfiorată). Ducos!

CONTESA: Ceilalți 19 cântau mai de-
parte... Pe urmă au cântat numai 18, pu-
mai 17... Ultimul, Verniaud, așa cu gu-
lerul cămășii tăiat, cu vicioarele în sân-
ge până la glesnă a cântat cu înverșunare
singur... (toate sunt deprimante).

D-na ROLLAND: (validă descompusă).
Libertate, libertate! Câte crime se comit
în numele tău?!

D-na de S.: Ce oameni! Și cum au fost
de calomniați!

D-na ROLLAND: Oamenii sunt atât
de răi.

D-na de S.: Și pe d-ta, cum te-au ata-
cat gazetele!...

D-na ROLLAND: Si mă atacă încă!...
eri mi-au adus o foaie și aici... (surâde).
Nu știu. Nu înțeleg nimic... De ce m'or fi
mând atâta oamenii cari nu m'au văzut
niciodată?... De ce mă urmăresc cu rău-

tatea lor? de ce mă desfigurează cu insulele lor? (ghicește în privirea femeilor răspunsul: „pentru că ai fost șef de partid” și continuă după ce s'a gândit o clipă): E poate mai bine ca femeile să rămână departe de vălmășagul ăsta... (după un timp). Cine vine să te cheme de obicei?

ADÈLE: Tot Richard și cei de la grefă?

D-na: (ca o lecție). De acolo, pe coridor, pe scara în formă de burghiu? (înfiorată). La întoarcere, te mai aduce aici?

ADÈLE: Nu rămâi la grefă.

D-na: Până vine calăul?... Atunci?... atunci... e ultima oară?... (întinde mâinile, ele o tin îmbrățișată).

FEMEILE: (plâng mut).

D-na ROLLAND: Ce-i cu tine? de ce ai plâns eri în cachot?... de ce n'ai eșit la plimbare?... Toate erau în curte. Scriam și te auzeam plângând.

SIDONIE: (protestează rușinoasă). Nu, nu!

CONTESA: Să vă spun eu... N'a vrut să iasă pentru că n'avea rochie de plimbare și îi era rușine de Cavalerul de Rohan.

SIDONIE: Nu... nu...

D-na ROLLAND: Vai, cum se poate! Sărăcuta de ea! Vrei să-ți da eu una?... Dar știi, trebuie s'o prefaci, (se uită la talia ei surăzând). Poți face chiar două... (se duce spre cachot). Numai decăt...

UNA DINTRE ELE: (o urmărește cu privirea ca pe un mort). La patru sau la cinci. Nici n'o să apună soarele. Ultima zi (plâng toate).

D-na ROLLAND: (se întoarce). Uite... dacă ai să-ți alegi, nu-i așa? una din ele...

D-na de S.: O, ce rochie frumoasă!... Păcat că nu mai am 20 de ani.

D-na ROLLAND: Nu, doamnă... asta e, uite, pentru d-ta... Îți place cafeaua (către o fată). Să faci, Adèle, cafea bună d-nei de S. și (are în mâini un caet) și Felicie, vino... un moment (trec amândouă în stânga).

D-na ROLLAND: Felicie, dacă scapi, ai să faci să ajungă acestea d-lui J. Buzot.

FELICIE: (tresare, ia caietul, o fixează, timid). L'ai iubit?

D-na ROLLAND: (ezită, pe urmă liniștit). Îți spun acum în clipa morții că l'am iubit cum n'a iubit cineva pe lume, dar îți jur încă, pe viața copilei mele, că mi-am respectat bărbatul... Duc cea mai arzătoare... cea mai nesatisfăcută dragoste în mormânt (are o crispare groasă în întregul corp).

RICHARD: (apare la grilaj, deschide o perțită, vrea să spuie numele, dar e și el emoționat. Ce cetăfean... D-na Rolland.

CAMIL PETRESCU

Pe urma vijeliei...

Iată ce proces am apărât în fața Curții cu Juri, acum câțiva ani:

Venise războiul. Satele se deșertaseră de oameni. Rămăseseră femeile, cu copiii și cu jălaniile lor nesfârșite. Se adunau pe la colțurile huidișilor goale și cu mâinile încrucișate pe piept, se jăluiau:

— „De-acuș, soro dragă, amar e de noi... Ne mănâncă sărăcia și nevoile...” și ținând pojidicul de copii nespălați pe lângă ele, porneau așa, deodată, hohotele de plâns, ca bocitoarele la căpătăiul morților. Își ștergeau apoi fața cu dosul palmelor și porneau tăcute spre case. Rar, la răstimpuri grele, veneau unele vești de pe „câmpul de luptă”... Fulgeau atunci din tăcerea mocnită, aspre țipete de desnădejde, vaere seci și măhnițoare... Auzeai pe vre-o nevastă zicând alteia și dând din cap:

— „A murit bărbatu' Catrinei, săraca...”

O ceață de tristețe se lăsa peste întinderile satului. Copiii se jucau tăcuți în pulbera drumurilor și câte unul din ei, spunea neștiutor celorlalți:

— „Tata a murit în răzbel...”

În satul din preajma Siretului, aceeași tăcere, ruptă de aceleași jălani, ținea tovarășie vieții... La casa Marandei lui Ion Mărăcine, vestea cea grea căzuse: Mărăcinele se prăbușise undeva, pe creasta cheală a unui munte și se rostogolise netrebnic într'un sant cu apă verde și cu mormoloci flămâzi... Maranda căzuse și ea jos când îi venise vestea, — sfâșiasă și ea tăcerea cu tășul vaerilor ei nepulincioase, — dar se ridica din nou, privind fără nici o nădejde spre soarele nepăsător al vieții... Rămăsesse cu trei copii: o fată ca de zece ani, beteagă, idioată și cu picioarele moi și doi băețasi mai mici, cu păr ca de cânepă și cu pete mari de galbeală pe obraji supți... Și mai rămăsesse și cu sărăcia... O căsuță învelită cu stof, o curte goală și un gard lăsat pe-o coastă... Adezea, privind spre seară, înfățișările din jur, — văduva, își pornea din senin bocetele:

— „Săraca de mine! păcătoasa!... Cu ce-am greșit eu în viața asta? Doamne Doamne!...”

Dar cine s'o audă pe vremea aceea, când oamenii stăteau închiși în sine, așteptându-și fiecare ciocăneala morții în geam?...!

Și poate că ar mai fi mers nevoia, dacă n'ar fi avut la casă pe copila schiloadă, cu mîntea aiurea și fără picioare... Zăcea în pat, înfășurată în sdrențe soioase, — hizea mereu spre nicăiri și scobea cu unghiile peretele de lângă ea... Se uita Maranda la ea și-i venea nebuneală... Își răscolea viața și nu găsea nicăiri vre-o faptă, care să-i fie pedepsită atât de aspru...

Dar toate trec și viața se macină așa de-a surda... Gândul lui Ion și nevoile din jur, se scoborau pe nesimțite în adâncul mlaștinei calde a uitărilor... Erau să ajungă la fund de tot, când asupra satului se abătură alte vești de groază: „dușmanii au rupt zăgazurile anărării noastre și năvălesc, prădalnici și răi, asupra-ne... Războiul a fost prăpădit și ostirele împărstiate...” Cu zâmbete ca de răutate, femeile se adunau din nou la colțurile huidișilor nusti și vânturând vestile, blestemau... Copiii se jucau neștiutori în pulbere, iar idioata Marandei zâmbea rece spre ochiul de lumină al geamului...

Și dacă s'ar fi oprit aici!... Dar abia începea vijelia... În miez de noapte se iviră ostași rătăcitori, venind dispre undeva și mergând încolo, cine știe, spre zări cuprinse în taină... Veneau ca ban-

diții, cu ochi infundați în orbite având obraji supți de suferințe: Se arătau ca stafiile, spuneau veșmoase, deslușeau cum au murit ostași din sat, — și plecau, iutur vijelie albă, ca în vise... Femeile mâna la gură și dând din cap, vorbele: „acum ce ne facem noi”

Nu trecu mult și furtuna bubuia pra satului: „se apropie Nemții... se deșartă de oameni... Poruncă, cuare... Premarele satului, un tăplete mițoase și cu privire stinsă, pe huidiți și sbieră: „Toată pleacă!... Luați ce puteți cu voi Nemții...” Ca în isbiri de vijelie, fugeau de colo-colo, nefăcând nimic temând și închinându-se...

AL. LASCAROV-MOLDOVAN

Prin curți, oamenii puneau în cioare mici scăpate de rechiziție, cția le venea la îndemână, mai cu boarfe și merinde, — inhănuau apogloabă de cal sau de asin, scăpate din valul de crotopire a ră-belu porneau spre zarea Siretului... Încudu-se, se uitau înapoi, — mai l puteau lua și plecau... Tunul bulmeninător în apropiere. O teamă se strecura în ciolane... Căinii lătra pricină prin curți și plecau și ei cărucioarele, la care, în răstimp inhănuau și băjenarii... Satul rămăurmă, ca o ființă părăsită...

Maranda se zăpăcise... Să plece, vorbă... Dar cum? Să ia într'o ceva de-ale îmbrăcăminte... D loaga?... Cui s'o lase?... Și pute lase?... Dădu să se roage de-un „ia-o în căruță, bădie dragă, că cum s'o duc!...” Omul o privi chiosurase în silă: „ce tot vorbești, f E vreme de-așa ceva?...” Marand mase cu ochii în pământ, prinși scai adus de vânt... Nu pricepea c nu se îndură cineva de ea... Mal să zică: „îndură-te, bădie dragă, omul îi zise aspru: „ce folos ai de vul acela?...” La aceste vorbe, M da început să bocească... Afară înce bată un vânt rece de sfârșit de t care aducea din nou ploaia, care de-o zi stătuse... Bălțile cloceau pe locul, — drumurile erau desfundat buc... Buhăiala tunurilor se auze aproape. De mult premarele și o stăpânirei pieriseră în zare, — și M da, desculță și nemăncată, stătea

Noaptea albă a unui husar roșu

cleios al prispei, necugetând nimic... Din oala plină erc se auzi o bufnitură, — pe geamăt... Oloaga căzuse de pe băieții făceau mereu haz din ricină... Maranda se trezi de pe Întră în casă și, ca într'un vârlă puține vestimente sdrenjute, pe băieți cu ce putu, — puse pe oatei un țol, o lă în brațe și casă... zise copiilor :

„Ideți” și porni prin sloată... Un arit și bleot se luă după ei. În a rămase cu ușa dată delături, a goală și cu gardul căzut în... Dădu dăsașa unui băet, — bine în brațe pe oloagă și tăni cu picioarele goale, prin clisa umului... Dimpotriva lor, căzând cenușii, ploaia îi palmuia, — ca să-ar fi pedepsit îndrăzneala... ploua...

etul Marandei era ca și afară : vânt și răceală... În trup, simțea amară, care o sfâșia, bucătică ică... Un diavol al durerii îi cașii cu neîndurare. Brațele îi fier aprins, iar gura de aromă Dinții de sus se topiseră laolaltă e jos, într'o încețarc de oșel i mergeau înainte, ca cu oloaga venea mai în urmă, iar câinele e la o vreme se răsnișe pe

odeată, pe când femeia nu se o lumină albă și tremurată o rum... Nu știa Maranda : lumina din văzduh. sau din cugetul

ajuns că în fața avea o lumină .. Femeia puse pe oloagă jos și privi fix înainte. Fără nici o înaintea ei stătea Maica Domnunda căzu în genuchi și privi : oape de tot, scânteia apa cenuie a Siretului... Din ape se riuaica Domnului înfășurată în lbă... Vru să zică o vorbă, dar u lipiți unii de alții... În urechi căcătură gădilitoare... Pe urmă limpeziră și Maranda auzi lin, uicii Domnului : „femeie-femeie... pe mal oloaga ta și dă-o apei...”

căzu cu fruntea în nămol și așlasul se auzi din nou, mai stins, i deslușit : „dă-o apei, — dă-o andă ridicat capul, Maica i alunecase pe ape : le vale, spre lumină, ce se furișă printre turi de nori cruzi... O ușurare a cugetul și inima... a, domol, ca și cum ar fi făcut poruncită de altul, femeia așelul apei foala. Prinse pe oloagă ri și, cu grijă, o așeză pe foală, a orindui o jertfă... oi pe băieți de mână și fără să te îndărăt, porni pe malul apei, l pe unde fugarii treceau apa e obraji îi curgeau lacrimi, — putea da seama dacă crau de u de ușurare... Ploaia batea obrazii lor scofâlciți și numai îi mai purtau spre un țel ne... Câinele bleot pierise de mult...

Curții cu juri, cât și mic, ad i-am cerut să spună cum a Maranda, care fusese denunțată poi de o altă femeie că-și parășa pe malul apei, înadins ca să — mărturisi limpede și cu față

am văzut pe Maica Domnului nină albă și ea mi-a spus : „femeie, pune pe mal oloaga ta și...” Așa am auzit, oameni buni, rile mele : „dă-o apei, dă-o uteși să mă omorâți, dar așa a

M'am întrebat totdeauna pentru ce se cheamă nopți albe, acelea pe care nu le petreci în patul tău. Eu, am petrecut una și am găsit-o, mai degrabă... verde. Asta n'a împiedicat însă pe portăreasa când m'am întors a doua zi dimineața să mă salute cu zâmbetul unuia care ți-ar spune :

Ah! ah! bravo flăcăule, știm să petrecem.

Trebuie să vă spun că de o bucată de vreme eram amurezat.

Oh, amurezat, dar știți! nu așa ca să mă prăpădesc. Ce mai vorbă! cu inima puțin prinsă, asta-i!

Era o blondă micuță, cu fruntea plină de carlionți. Oricâteori treccam, ea era la fereastră.

Tot trecând și retrecând, am ajuns în cele din urmă să cred că mă recunoaștea și de aceea îi zâmbii. Imi inchipuiseam chiar — știți doar cum își fac oamenii visuri — că și ea imi zâmbia.

Era o greșeală, am avut dovada mai târziu, dar prea târziu din nenorocire.

Imi spuneam : „Trebuie să mă lămuresc odată, într'o zi”.

Tot așteptând, luai informații, cu dibăcie, fără să dau de bănuț.

Ea e căsătorită cu un domn nu prea simpatic, după cât se pare, directorul unei importante uzine particulare de mitraliere.

Domnul nu prea simpatic pleca de acasă în fiecare seară aproape de orele opt, se ducea la clubul său și nu se înapoia decât noaptea foarte târziu.

„Bun, imi zisei, e ceace imi trebuie”. Eram în ajunul Carnavalului. Cu ocazia acestei sărbători fusese la un bal al camarazilor costumai, firește.

Se știe că am multă imaginație; deaceia toți prietenii imi supuseseră : „Caută să ai un costum nostim”.

Și de dimineața chiar, m'am costumai în husar roșu de Monaco”.

Aveți să-mi spuneți că nu există husari roșii în Monaco, că nu există nici un fel de husari, sau că, dacă sunt cumva, sunt în general toți civili.

Știm asta tot așa de bine ca și domniile-voastre, dar fantazia nu scuză oare toate inexactitățile?

În timp ce mă tot priveam în oglinda dulapului, imi ziceam : „Bravo, ar fi cu adevărat ocazia să mă duc să văd pe doamna cea blondă.

Ea nu va putea refuza nimic unui husar roșu cu o ținută așa de măreață.

Adevărat este, fie spus între noi, că în costumul acela eram foarte bine.

Cinai de vreme... o cină substanțială, ca să-mi dea puteri, udată cu vinuri generoase, ca să-mi dea... tupeu.

Încing centironul, căci aveam o sabie, precum se și cuvine, și iată-mă gata de atac.

Sosind aproape de casa adorarei mele, zăresc pe bărbatu-său plecând.

Bun, merge bine... Il las să se îndepărteze și urc scara, ușurel, din cauza piutenilor cu care nu eram prea obișnuit și care sunt puțin cam lungi la husării roșii.

Trag piciorul unei biete căprioare care servește acum de buton unei sonerii.

Se aud niște pași după ușă. Deschide... E ea micuța mea boldă... Li spui...

În fond, cam ce-aș fi putut să-i spun?

Pentru că, știți, în clipele acelea, spui ce-ți vine pe buze și apoi, după cinci minute mai bine te spânzuri decât să repeți, ce-ai spus.

Dar ceace mi-aduc perfect de bine aminte e că ea mi-a răspuns pe un ton furios : „Ești nebun domnule!... Și bărbatu meu care tocmai se înapoiază... Uite, îi aud pașii”.

Și v'lan! îmi trânteste ușa în nas.

În adevăr cineva urca scara cu pași greoi, cu pașii teribili ai soțului neîndurător.

Oricât eram eu husar roșu, am avut trac, e mărturisesc.

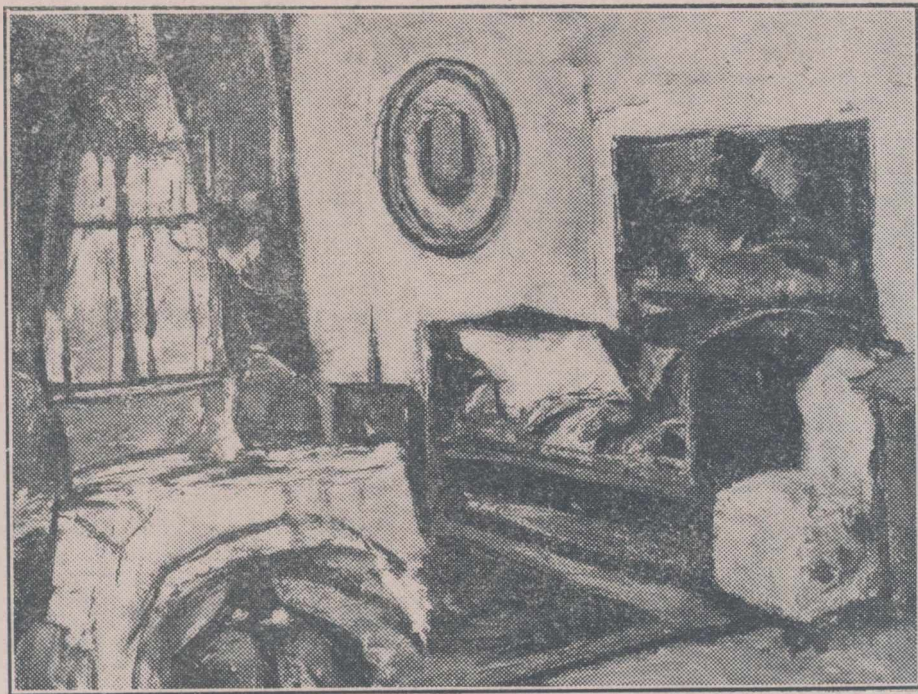
Era un mișc foarte simplu ca să ies din incurcătură, aveți să-mi spuneți d-voastră. Să cobor scara și să-mi văd de drum. Dar, cum foarte bine a remarcat un filozof englez, ideile cele mai simple vin cele din urmă.

Mă gândeam la toate, numai să fug nu.

O clipă, am avut gândul să rămân locului și să aștep pe soț cu un aer semeț. „Absurd, imi zisei și compromițător”.

Și soțul urca mereu.

Decodată, observai o ușă mică pe care

nu o băgasem de seamă până atunci căci era pictată ca tot culoarul, în imitație de marmoră, dar ce marmoră comică! o adevărată marmoră de Carnaval!

În clipele acelea n'ai veme să te pierzi în estetică frivolă.

Deschid ușa și mă arunc înăuntru cu frenezie, fără să mai mă întreb nici unde mă vâr.

Era și timpul! Soțul era aproape sus. Aud scârțâitul cheii în broască, o ușă care se deschide, o ușă care se închide — aceeași desigur — și pot în sfârșit să răsuflu ușurat.

Mă gândesc atunci să cercetez camera în care îmi găsisem scăparea.

Vă dau cât vreți ca să ghiciți simpaticul loc în care mă furișasem.

Surâdeți... deci ați ghicit!

Ei bine! așa e, tocmai acolo, sau mai degrabă... tocmai aici!

Incețișor, fără sgomot, ridic cârligul și împing ușa... Ea rezistă.

Eu împing mai tare... Ea rezistă mereu.

Împing cu toată puterea, cu o forță supraomenească. Ușa rezistă mereu, ca o ușă care are motive destul de serioase ca să nu se deschidă.

Îmi zic: „Umezeala a umflat lemnul“. Mă pun cu umărul în... ușă și împing! Trudă zadarnică.

Nici o îndoială, e o lemnărie de bună calitate.

Îmi trece prin cap un gând infernal... Dacă soțul, m'a zărit și ghicind intențiile mele vinovate, mă închisese acolo, cu ajutorul unui cârlig exterior.

Ce situație pentru un husar roșu.

O seară de Carnaval! Și eu sunt așteptat la bal!

Nu, nu, nu-i cu puțință. Îndepărtez de mine gândul acesta sumbru.

Și totuși ușa rezistă nemișcată ca o stâncă.

Obosit de atâtea sforțări, mă așez — și aștept... Trebuie să vină cineva să-mi dea drumul.

Dar nu vine așa de repede... Nu vine chiar deloc.

Ce-or fi mâncând ăștia din casa aceea?

Prăjituri de gutui cu siguranță.

Din stradă ajunge până la mine vârcămul vesel al trompetelor, al cornurilor de vânătoare, al tromboanelor și apoi — teribil! — bătăile ceasornicelor care vestesc orele, sferturile și jumătățile de oră!...

Și liberatorul așteptat nu mai sosește. Dar ce, oamenii ăștia s'au îndopat toată ziua de azi cu bismut?

Din când în când cu o disperare înduioșătoare mă ridic, și făcând apel la toată energia mea, împing în ușă, împing și iar împing!

Ah, oricum, o ușă bună, rămâne tot o ușă bună!

În cele din urmă sfârșit de puteri, renunț la luptă. Mănerul săbiei îmi intră în coaste. O agăț de cârlig și adorm. Somn penibil, chinuit de vise groaznice. Sgomotul din stradă s'a stins încetul cu încetul. Nu se mai aude decât un corn de vânătoare care răsună cu îndărătnicie în depărtare.

Apoi cornul de vânătoare se duce la culcare ca toată lumea.

Mă deștept!.. Se iviseră zorile. Mă froc la och și-mi amintesc toate cele înfăptuite. Sângele meu de husar roșu se aprinde într-o clipă. Furios, desprind sabia din cârlig și o trag spre mine...

Nu mai îndrăznesc să vă spun ce-a urmat.

Imbecil ce eram! de două ori imbecil! triplu imbecil! de o sută de ori idiot! de o mie de ori cretin! Îmi pierdusem noaptea împingând în ușă...

Ea se deschidea înăuntru!..

ALPHONSE ALLAIS

Odă unui pământ desnădăjduit

O! Voi, spini, singurii din finutul acesta sălbatec al copilăriei mele

În care bisericile au umbrele negre și pustii; voi singuri

Din Dobrogea cea plină de vulturi, de berze și de cucută,

M'ați întovărășit în crucea pe care pașii mei

Au căleat-o peste țările îndepărtate...

Șerpi încremențiți cu capetele spre cer strajă pământului acesta,

Cu frunțile tăiate dintr'un ametist,

Păstrând par'că în dinții voștri ascuțiți petece violete din hlamida

unui episcop de la Roma, fugărit depe fărurile pustii ale

Dobrogei în umbra unui Crist ce nu s'a putut sălășlui,

Ați împodobit cu o ramură înspicată și răsunătoare ca bronzurile mormii

Cămarile prin care viețuiam, sub ploile galbene ale Nordului.

Și zi și noapte îmi aminteai acolo,

Unde oamenii mor fără frică, uitând să-și mai aducă aminte de moarte,

De un bătrân blând și alb, ca un beduin prin satele moșoroite ale tătarilor

Purtând pentru bolnavii lui, cari dogoriau de friguri ca zidurile de lut în

Misterioase pastile, cu un miros amar, cunoscute de misionari,

Și-l vedeam astfel pe tata, și apostol și vraciu

Discipol al unei științe complicate,

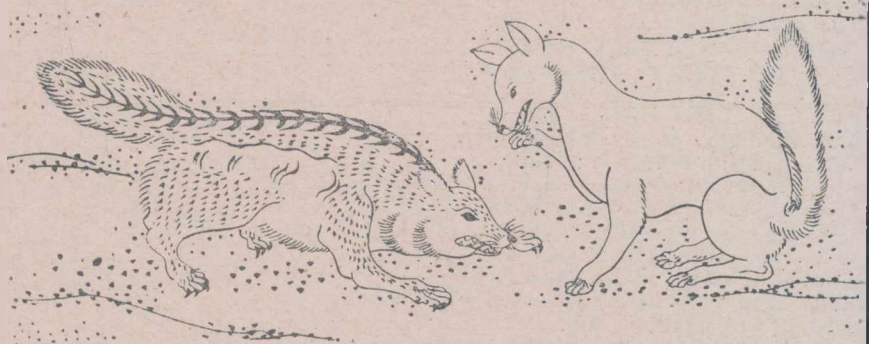
Trăgând cu mâinile însângerate din trupul înebunit al unei mame

o ființă, — care ca și mine odinioară

Sună, când cădea pe pământul uscat al Dobrogei,

Ca un ban plătit de vecinicie.

ION MARIN SADOVE

ILUZIA

Surâs de fericire, copilă din departe,
Tu cari naști dorință visărilor deșarte;
Curată cum e floarea întâiului regret,
Tu ce nu sapi durerea uitatului verset,
Tu, visul ne'mplinirii sau vis din altă lume,
Noi te simțim aproape și nu știm al tău nume.

Tu naști un dor în suflet și ne aduci furtuna
Și pentru tine-adeese noi înflorim cununa
De lacrimi — ne'nfloră misteru-atâtor vieți,
Dar selavi trăim prin tine, sârmani învinși drumești,
Tu ne aduci iubirea în flori ce tainic legi —
Trăind eternitatea, noi nu cunoaștem legi.

Și zarea'n depărtare, cu glas de clopot sună,
Din pacea ce domnește tu ne aduci furtună;
Văzduhul se 'nfrățește ca gândul nostru stins,
Deși în fiecare trăește un învins.
Și plânge-al nostru suflet, căci totul ce-i acum
Va fi 'n curând pustiul scaldat în negru scrum.

Și neavând credința, în noi, să lumineze
Dori-vom alte chipuri de vis să se creze;
Iar ce am fost odată oricât vom vrea să fim
La fel, tot ca străbunii, învinși o să murim;
Având acelaș suflet, durerea fiind lege,
Ar fi o nebuie alt drum a ne alege...

Dar tu te naști în suflet din gânduri în florite.
În viața de durere aduci scâlpiri iubite;
Surâs de fericire, copilă din departe,
Tu cari-aprinzi dorința visărilor deșarte,
Trăim numai prin tine durerea tristei vieți.
Visându-te pe tine, sârmani învinși drumești,
Având mereu în suflet avânturi trecătoare,
Trăim, în noi, eternul când toate-s muritoare.

ALEXANDRU COLORIAN

Tot între fericiții din Dumbrăvile Elizee

sau Metodologia literară*)

de MIHAIL DRAGOMIRESCU

Pescarul

I

E mică balta mea și luntrea mică
Mă poartă lin pe verzile private,
La pescuit și-apoi la chirhanale,
Dacă vânat bogat în plăși îmi pică.

De ani pe apă-i singura mea cale:
— În luciul ei mi-e luntrea rânduică,
Ce de furtuni nu are nici o frică,
Din păpurișul bălții făcând zale.

Oglinda lină e atât pe lacuri!
De pare ca'nghețat așa de veacuri —
— Dar limpedea oglindă—ades tresaltă

În zbatere, de pește, argintie
Și eu surâd știind atunci că'n baltă
Se-ascunde necuprinsă bogăție —

II

Bătrânii spun că peștii mă blestemă
Și tâlcul lor trecu din gură 'n gură.
— Povestea ei cu toții o crezură,
O cred și eu: așa-i de bună seamă —

Crapul a zis: „Câți solzi pe pielea mi sură
De-atâtea peteceri haina-i să geamă“!
— „Ca mine gol să fie“, fără teamă
A zis un Somn mai îndârjit în ură —

Dar Somnul peștișorii îi îmbucă
Și pești mănâncă hrăpăreață o știucă...
Vezi Dumnezeu așa a vrut să fie;

Iar peste ei mi-a dat putere mie —
— Comoară-i balta plină 'n veci de pește,
Eu sânt sărac, blestemul se'mplinește —

III

Dar cânt, pornind pe ape'n zorii zilei
Să caut vârșile, s'arunc nevodul...
Cântând îmi strâng în luntrea mea
[viu rodul
Strădaniei, zeescul dar al milei —

Astfel din apă'n care doarme glodul
Curate daruri îi duc eu copilei
Ce-am îndrăgit și întrețin familiei
Și hrană dau pentru întreg norodul.

În truda mea n'am vreme de tristețe —
— Văzduhu'l sorb în limpezi diminețe
Și îl ascund în mine ca 'n stușiuri

Cântând — Am suflet plin de luminișuri
Și'n lume văd eu numai zări senine...
— Spune, tu ești mai fericit ca mine ?

EUGEN VICTOR

CHENDI.—Mă primiți iarăși la vorbă? Vam adus și pe Trivale cel dintâi, în dată, discipol al „Științei Literare”.

CARAGIALE. — Nu-mi mai vorbi de discipolii lui Mihalache. Ala face numai pui de năpărcă.

TRIVALE. — Or fi și așa. Si chiar eu am fost cam așa! Vezi că Domnul Dragomirescu are o apucătură ca dată: nu pune frâu nimănui. Lasă să se desvolte individualitățile cum vor: nunca să crească, să nu rămână pe loc. să nu fie luate de grijile nimicitoare ale vieții. Și, firește, dacă cresc, cresc și în lături, cresc, de-ă bagă crăcile în ochi.

CHENDI. — Și el ce face?

TRIVALE. — Mai spune el câteceva; dar în gând își zice: ale sale, dintru ale sale. I-ai crescut,—răbdă, băete!

CARAGIALE. — Păi, atunci, spune că spiritul lui Mihalache e ca patul lui Procust? Dacă le-ar tăia capul ori picioarele, ca să-i potrivească pe patul lui, cum făcea tâlharul ăla din vechime, cum ar mai crește așa de... îndrăzneți?

CHENDI. — Apoi asta e. Unde se lucrează, crește mitologia.

VLAHUȚA. — Ce vrei să zici?

CHENDI. — Cresc basmele! Glasul necăjiților (sunt tot atâtea prilejuri de băsnit, cum zice cronicarul. Lucrul stă cu Procust, ca și cu Metodologia literară.

TRIVALE. — Și mai cu seamă, ca și cu ierarhizarea.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Să discutăm cu ordine. Nu tocmai cu ordine de zi, ca la Cameră, dar cu oarecare ordine. Domnul Chendi, care zice că a devenit „mihalachist”, vroia să ne explice, de unde nebuna asta vrăjmașie a celor de la „Aurora”, „Cuvântul”, „Epoca” și mai cu seamă a unuia de la „Gândirea” — cum îi zice oare?

CARAGIALE. — Lasă-l pe altădată pe tuciuri de la „Gândirea”! Acum tu strici ordinea cu care, ca fost președinte de Cameră — (aparte) Duilă președinte! — (tare) te laudași.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar mă țiu de scurt. Dar ai dreptate. Poftim domnule Chendi, Ce e mai întâi cu „Metodologia” accia?

CHENDI. — Un lucru foarte simplu. Vă spuneam în rândul trecut că Dragomirescu cere mai întâi de toate să cunoști bine lucrul despre care vorbești. O operă literară însă, zice el, n'o cunoști până ce nu o ai în suflet. Opera nu e în afară, ci înăuntru. De-acolo a eșit ea, ca și Minerva din capul lui Jupiter, înarmată cu toată forma-i strălucitoare. Și tot așa, cititorul, care se laudă că o cunoaște — necum criticul! trebuie s'o aibă și s'o simtă în sufletul lui, ca și poetul, când a creiat-o.

DELAVRANCEA. — Greu lucru în secolul radiotelefoniei.

CARAGIALE. — Adică a gramofonului la distanță! Proști sunt oamenii, mă! Asta le mai lipsea ca să fie fericiți!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar strică ordinea!

CARAGIALE. — Dacă zici tu — să

reintrăm în ea... Dar oricum, proști sunt...

VLAHUȚA. — Dar mai lasă-i, Iancule, că nici noi nu am fost mai brezi. Nu știi tu cu ce necaz îl critikai pe Delavrancea, când a avut succes cu „Apus de soare”? Și eu măcar, cu tot entuziasmul meu vizibil, crezi că nu mă durea în suflet când trebuia să te laud și să te pun în gând mai presus de mine! Așa suntem noi, oamenii în viață, cum zici tu, proști. Proști că alergam după fericiți închipuite, proști că ne doare fericirea altora...

DUILIU ZAMFIRESCU. — Iar o luăm rasna! Spune mai departe (domnule Chendi, fiindcă vorbești limpede.

CHENDI. — Și cum spuneam, asta e partea capitală a Metodologiei: nu ai dreptul să zici că cunoști o capodoperă, decât dacă i-ai introdus-o în conștiință.

DELAVRANCEA. — Dar ce este cu caracterizările?

CHENDI. — Vra și la ele acum; dar trebuia să stabilesc punctul de care vorbim. Capodopera introdusă în suflet e numai o materie — e drept izvor de frumusețe — dar totuși, cât timp nu reflectezi asupra ei, numai materie. Ca s'o înviezi, trebuie s'o caracterizezi. Și aici vine puternica obiecțiune; cel puțin în aparență. Închipuți-vă că o capodoperă are trei organe, că fiecare dintre aceste trei organe au câte trei elemente, și fiecare din aceste trei elemente, câte nouă caracterizări... E un puhoiu de caracterizări.

DELAVRANCEA. — Apăi atunci cei cari ocăresc pe Dragomirescu au dreptate... Ori cum ai întoarce-o, Mihalache al tău dragă Iancule, e un pedant...

CARAGIALE. — Stai s'ascultăm până la sfârșit. N'auziți că obiecțiunea, pe care o faci și tu, e puternică numai în aparență.

TRIVALE. — Și chiar așa și e. Iartă-mă, dragă Chendi, că-ți luai vorba din gură. Ai spus-o, de altminteri, și tu: pentru ca să înviezi o capodoperă ce ai în suflet, trebuie s'o caracterizezi. Prin urmare: cu cât vei vrea s'o înviezi mai mult, cu atât trebuie să ai la îndemână mai multe caracterizări.

VLAHUȚA. — Aceasta chiar că n'o pricep: cum o să m'apropiu de ființa capodoperei cu atât mai mult, cu cât o voi acoperi cu termeni tehnici?

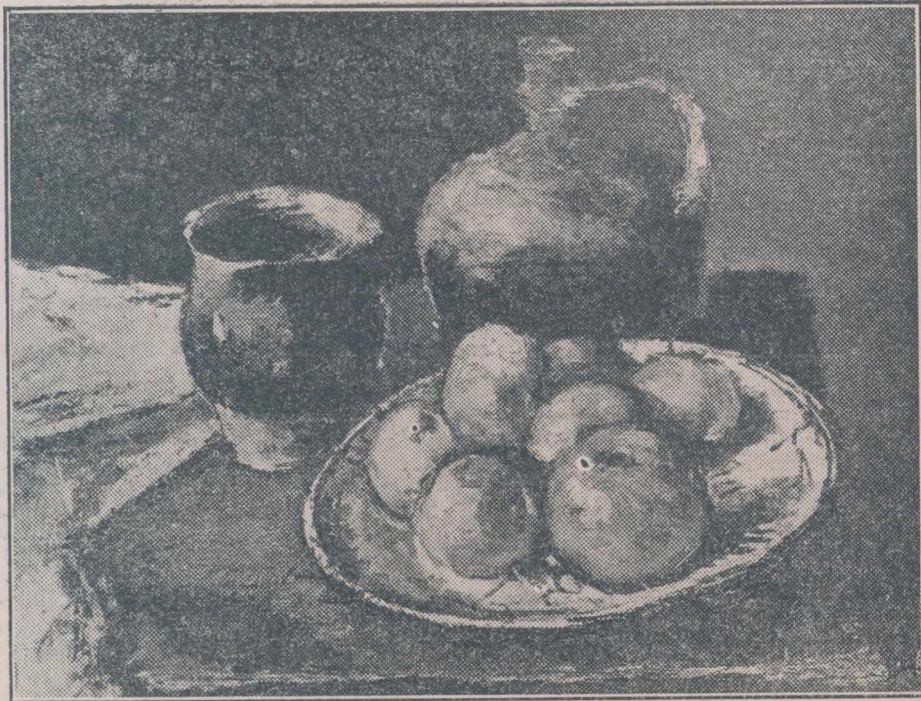
TRIVALE. — Vezi că o capodoperă prin analiză și prin caracterizări, nu se nimicește ca materia fizică, ci dimpotrivă se îmbogățește, atât în volum cât și în adâncime...

VLAHUȚA. — Nu prea înțeleg cum înmulțirea caracterizărilor tehnice ar putea să îmbogățească o operă.

TRIVALE. — Nu o operă, ci o capodoperă. Domnul Dragomirescu face o distincție radicală între opere, care pot fi numai produsul inteligenței, și între capodoperă, care e produsul însăși al naturii lucrând prin instinctul genialității creatoare. Și lucrul într'adevăr stă așa: O operă se nimicește prin analiză; — pe când o capodoperă crește.

CHENDI. Teoria e ingenioasă și adevărată. Firește, dacă întrebunzezi termeni tehnici pentruca să caracterizezi o operă, ce se nimicește prin analiză, sau o capodoperă nimicită gata — căci așa trebuie să considerăm o capodoperă cunoscută numai cu mintea — atunci termenii tehnici apar ca ceva

1) Cele două anterioare articole în privința „Științei literare” și „Institutului de literatură” au apărut în „Viitorul”.

VASE ȘI MERE, NATURA MOARTA de G. Petrașcu

uscate, sterp, nesuferit... Intocmai ca orice termen științific, ce nu-ți trezește nimic în cap! Dar dacă, din contră, termenii tehnici sînt apliciți la ceva cunoscut, viu, precis, care cere nu numai cuvîntul, ca să lîie desăvârșit, atunci acei termeni ni se arată plini de viață, mustoși proaspeți...

CARAGIALE. — Dar vezi că mai toți căji vorbesc de literatură ori se gândesc numai la opere slabe, ori numai la icoanele palide și fără conținut ale operelor „tune...”. Și, firește, atunci în fața tehnologiei lui Mihalache, fiecare dintreăștia dă bir cu fugiții.

TRIVALE. — (Cald). Dar cu atât mai mult se entuziasmează cunoscătorii! Și, să-ți spun drept, ultima lămurire a domnului Dragomirescu în privința felului cum trebuie să înțelegem caracterizările tehnice față de capodoperă m'a uimit prin justețea și frumusețea ei.

CHENDI. — Ce lămurire? Pe aceea n'o știm.

TRIVALE. — Iată-o. El zice că toate caracterizările pe care știința literară le face analizând o capodoperă, — toate elementele, în care o descompune, — toate organele în care aceste elemente însele se integrează, nu sunt decât tot atâtea puncte de vedere de RECOMPUNERE a întregului organism al operei. Așa fiind, cu cât metodologia ne va pune la dispoziție mai multe organe, elemente, caracterizări, cu atât vom avea mai multe prilejuri de a pătrunde o capodoperă literară sau artistică. Analiza în realitate este numai vestibulul sintezei. Analiza nu e decât mijlocul de a pătrunde întregul capodoperei cât mai adânc, și de a ne face să înțelegem cât mai bine adevărata ei ființă.

DELAVRANCEA. — N'ar strica un exemplu.

CHENDI. — Imi dați voce, domnule Delavrancea, să dau unul chiar din drama „Apus de Soare” a d-sale, pe care am avut, pe vremuri, reaua inspirație s'o critic. Conflictul dintre sufletul sănătos și întreg al lui Ștefan cel Mare și dintre corpul său îmbătrânit și doborât de suferințe — cum ai arătat-o tu, Trivale, — este sublim. Dar nu pricepem de ce e sublim decât, punându-ne din punctul de vedere al ideii și cu-

prinzând într'un gând toată opera. Caracterizarea de sublim a ideii ne dă prilejul să privim în sufletul nostru întreaga operă și să-i vedem această frumusețe. Dar în același timp toată drama se petrece într'un mediu de naivitate și idilă.

Acesta e al doilea punct de vedere, din care punându-ne, iarăși cuprindem cu o privire întreaga operă și-i vedem mai viu figurile idilice cum e aceea a Oanei și aceea a lui Petru Rareș precum și întreaga atmosferă din scena când Ștefan își vede „Sireacii”, ostași împreună cu boerii cei bătrâni, din galerie; când, apoi, își face judecățile; când încoronază pe Bogdan și chiar când se pregătește de operație. Și așa mai departe. La fiecare dată, și având capodopera în suflet, o nouă caracterizare ne dă prilejul să-i străbatem cu gândul întregul organism și să-i pătrundem când dintr'o parte când dintr'alta.

DELAVRANCEA. — E limpede.

VLAHUȚĂ. — Da, e frumos!

CARAGIALE. — Limpede, frumos și adevărat!

Mai cu seamă adevărat. Capodopera scânteiază de frumusețe, nu când o citești și iei cunoștință de ea, ci, cum zice Mihalache, numai după ce, ți-ai sălășluit-o în suflet. Când o ai acolo firește că ea nu poate să fie nouă și să palpitate de viață decât căutând să-i prinzi toate nuanțele, toate adâncurile, toate tainele.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Așa mi se pare că explică Dragomirescu faptul că operele mari sînt totdeauna tinere.

CHENDI. — Da, dacă mai adăugăm ideea că în orice capodoperă există totdeauna o parte mistică și inanalizabilă, care dă o savoare specială fiecărei nuanțe, fiecărui punct de vedere din care o privim. Infinițe sînt nuanțele, — infinit trebuie să fie și timpul în care să le poți descoperi. Și cele mai numeroase și mai interesante nuanțe le au operele clasice.

TRIVALE. — Dar ce minunată este explicarea nuanțelor!

DUILIU ZAMFIRESCU. — Cred că ne-am lămurit asupra Metodologiei; să lăsăm nuanțele după ce vom vedea ce e cu ierarhizarea.

CARAGIALE. — Măi „Metodologia” asta

lui Mihalache nu numai că nu e respingătoare, dar are într'însa ceva ce nu se poate să nu atragă sufletele, care o cunosc. Și dacă-mi dați voce să sfârșesc cu conversația de astăzi, cu una din comparațiile mele, cu care vă luam mințile, pe când trăiam în viața cea... proastă; — încă ce spun: Mihalache consideră capodopera ca pe un briliant a cărui strălucire e cu atât mai mare, cu cât fațetele lui sînt mai numeroase. Caracterizările metodice sînt ca fațetele briliantului. Cu deosebirea că fațetele briliantului strălucesc la fel, pe când fațetele capodoperei apare tot astfel, strălucind de alte nuanțe.

VLAHUȚĂ. — Minunată comparație.

DELAVRANCEA. — Bravo, Iancule. Acum cu adevărat că ne-am lămurit.

DUILIU ZAMFIRESCU. — Eu nu spun vorbe tari. Dar, dacă literații gazetari de astăzi se sperie și ocărăsc pe Dragomirescu din pricina acestei metodologii, apoi slabă speranță pentru inteligența lor.

TRIVALE ȘI CHENDI. — Dar cu ierarhizarea ce facem?

CARAGIALE. — Pe aceea s'o mai lăsăm. Ne-ajunge atâtea metodologice, pe ziua de azi. Hai să vedem ce tot pun la cale sub copacul ăla de aur Eminescu și Creangă.

VLAHUȚĂ. — După cele ce am auzit, par că brilantele lor strălucesc și mai dumnezește.

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Sir Gerald du Maurier, actor celebru englez, a avut neplăcerea de a fi fost fluorat. Cu multă simplitate el a înaintat pe scenă și a spus cu multă demnitate:

— Imi pare rău, că în seara asta mi-am slujit rău autorul!

Gestul acesta i-a atras deodată toate simpatiile publicului.

Chamford obișnuia să spună:

— Am trei categorii de prieteni, adică prieteni cari mă iubesc, prieteni cari nu se sinchisesc de mine și prieteni cari nu mă pot suferi!

Tristan Bernard, umoristul francez și om de teatru, locuște într'o mahala a Parisului și obișnuiește să se întoarcă acasă noaptea foarte târziu.

— Ce-ai face — îi spune un prieten — dacă într'o noapte îți ese cineva înaintea, te doboară cu un pumn și-ți fură portofelul.

— N'aș vrea să-l mai văd în viața mea — răspunse liniștit umoristul.

Cherubini, fu rugat de un tânăr pianist să-i dea voce de a executa ceva la pian. După ce termină, tânărul întrebă pe maestru cum i-a plăcut.

Cherubini răspunse cu următoarea contra-întrebare:

— Nu cumva aveți talent pentru pictură?

Diogene cetește într'o zi următoarea inscripție pe ușa unei case: „Nici un om rău să nu calce pragul acestei uși”.

— Pe unde intră atunci stăpânul casei? întrebă filozoful grec.

RUD. A. KNAPP

MENTIUNI CRITICE

DEMETRIUS: Norocul cucoanei Frovele, editura librăriei „Universală”, ay & Co.

e în scrisul d-lui V. Demetrius — sau proză — o pronunțată tendință arbitrar. I-ai zice fantezie — dacă antezie n'ar exista un minimum de — acestei independențe cu care orul abate din albiu firești, cursul anțelor sau cu care rupe orbita armonestetică. Mai precis: în poezie d. V. trius sacrifică adesea lănia unui de dragul unei rime întâlnită în și cu care s'apucă la taifas; în proventează un destin, o situație, care nduc după legi extraterestre. Și i, în poeme avem acele eflorescențe itare, ramificații interesante pentru l spectatorului, pe care hotanica le înregistra cu erudită promptitudinar pe care horticultorul — și ce altceva un critic? — este obligat, în interesul și pentru viitorul plantașă le plivească.

dacă, poezia, prin natura ei, este aproape de porțile din afară ale celei doi pași de câmpurile destinsse ale nației și dacă mai ușor i se poate o raită, dincolo de hotarele probabilității — proză un exces de libertate poate. Fantezie sau libertate a naturii este fenomenul unei bicefalii sau în mirasă existență a fraților Siamezi. Însă cazuri sunt rezervate teratologiei ppi de școală sau oameni în toată le vizitează, în muzee, și încă și a în anumite zile: o frecvență asir putea aduce perturbări serioase, nștiințele normale.

nând acestea, înțelegem să fi uzat imagină gravă. De aceea ne grăbim clarăm că ea nu privește totalitatea elor, din acest volum, ale d-lui V. trius. Dar că ea se aplică totuși la a din ele, și că repețirea ei poate fi ă ca un procedeu dăunător. Vom a petru lămurire două din ele: l doctorului Fried" și „Pedeapsa”. rima e vorba de un caz din timpul ului, de un anume doctor Fried, se îmbolnăvește de tifos exantematusub impresia eroismului cismarudoiu Ștefan, citat prin ordin de zi, erde personalitatea de medic și se el însuși eroul cismar Bădoiu Șteiteratura franceză ne-a dat în urmă câteva lucrări pe tema a substituirii de personalitate, ca să ai amintim de cunoscuta dramă a irandello, Henric al IV. Ele sunt efecte ale unor traumatisme și rearea vechii personalități este prii tot de un nou traumatism. De z ca acela din nuvela d-lui Demen'am auzit. Dar oare era necesar uzit? Evident că nu. Pentru că atât vela aceasta cât și în „Pedeapsa”, i temă e mai probabilă — tâmpla Mohor orbește din cauza geloziei ă premisa fabulei nu ne inspiră ere, consecințele și concluzia — li negreșit — ne silesc să ne împotri- nu, nu putem accepta aceste lumi, am că doctorul Fried, pradă a toxiși a obsesiei eroismului lui Bădoiu, pierdut personalitatea de medic. l vrea însă să-l reducă la vechiul In ce fel? Și aici se adaogă acel

defect de simplificare a motivărilor, care transformă atâtea din invențiile d-lui Demetrius în simple și arbitrare anecdote. Maiorul doctor care îngrijea de locotenentul doctor Fried și pe care-l intrigase acest caz („Maiorul se miră mult de cazul acesta rar. Un doctor, și încă unul dintre cei buni, din cei cari fac cinste profesiei și o iubesc, un cărturar, să se creadă mult mai puțin de cât era, să se creadă cismar! De ce nu se credea general, rege, împăratul Wilhelm al II-lea, de pildă? In deobște nebunia aduce o hipertrofie a eului, nu o micșorare, o scădere etc. etc.”) maiorul doctor, zic, îl reintegrează pe Fried în vechea lui personalitate, arătându-i întâi oglinda în care se privise bolnavul înainte de exantematic și apoi fotografia soției și familiei lui. Și remedial e într'adevăr probant: „Crezutul cismar, ridică mâna, în care încă ținea fotografia și, arătând-o: — Imi pierdusem personalitatea, domnule maior.. M'ai luat încet: mi-am revenit. Sunt doctorul Fried! Ce ciudat! De unde până unde să mă socotesc Bădoiu Ștefan? Dar eram sigur că sunt el!”

V. DEMETRIUS

„M'ai luat încet, mi-am revenit”: ori tocmai această terapeutică lentă, și care ar fi fost motiv de interesante observațiuni clinice lipsește din nuvela d-lui Demetrius. Redusă la aceste linii de cărbune, fantoma ei, pierce la lumina primei lecturi.

In „Pedeapsa” acelaș păcat. Arbitrarul d-lui Demetrius e de multeori crud. Căci între „Pedeapsa” și „Furnica” lui Gârleanu sunt identități: același menaj cu nesimetrie de vârste, acelaș tip de detektiv conjugal, fie că aici se numește Ion Mohor și acolo Cuhulea și acelaș sfârșit, al sinuciderii soțului ca o răzbunare, ca o pedeapsă, pentru infidela soție. La d. Demetrius, o cruzime în plus: Ion Mohor, mai și orbește, ca mai mare să-i fie chinul și nesiguranța mai dureroasă. Dar și aici ca și în prima nuvelă, ceea ce falsifică existențele acestea este excesul de comentarii cu care d. Demetrius le însoțește. Să nu citez de cât o probă. Cu o secundă înainte de a se arunca în adâncul fântăni Ion Mohor gândește,

prin d. Demetrius: „Salcia asta, stă ca lângă un mormânt, se gândi el. Totdeauna mi-au fost dragi și ea și fântâna. Lumea din viața de-apoi, ziceam adineaură, n'are cum să fie mai neagră de cât asta. Și nici pe ea n'am s'o vad pentru că sunt orb”.

Am mai putea aminti, pentru accentuarea aceluiaș arbitrar estetic: „Curca” cu exultarea învățătorului Damian și nevastă-si la vederea curcii furată de vulpe, care se întoarce jumulită, la stăpâni, de soarta căreia lucrămează, pe care o îngrijesc și o înzdrăvenesc pentru ca s'o sacrifice — nemeritată cruzime! — tocmai pe ea, când se anunță vizita în sat, a d-lui revizor școlar, cum putem aminti de „Cochetărie” cu figura acelei proprietărese bătrâne care, din cochetărie (!) își rumenea obrazul cu glasspapier, și așa mai departe...

Dar, am fi voit să vorbim și de meritele d-lui V. Demetrius. Pentru că observațiile lui Ion Trivale sunt și astăzi la fel de adevărate, cu toate că scrisul d-lui Demetrius se umbrește din ce în ce mai mult de acele scorii de soiul căroră am dat câteva exemple, care mișună în proza d-sale și pe care le semnală și Ion Trivale acum 15 ani, când scria despre realismul și despre darul de poetizare al autorului nostru.

Pe drumul acesta d. Demetrius își regăsește buna dispoziție și umbra de ironie care se răspândește, discretă, din existențe umile, din suflete interzise. Când d. Demetrius, vrea să inventeze o anecdotă pentru noi și pentru înțelegerea cea de toate zilele, atunci din fapte diverse scoate pagini de un excelent comic. Așa e în chiar nuvela liminară „Norocul Cucoanei Frova” acea adorabilă imagine a bătrânei maniace, care nu pleacă la biserică, până nu-și vizitează toți vecinii, bună de gură, alțiată de taifas și cafea, dar, primită peste tot cu felurite rezerve, ce se îmbufnează dar nu se supără, își pierde cheia dela casă, o găsește, ca să rătăcească apoi ochelarii, s'o pornească într'o nouă explorare, după ei, pentruca în cele din urmă să nu mai poată ceti gazeta, pentrucă uitucă și distrată, înfășurase în el o pereche de ciorapi de lână pe care-i dusesse la o prietenă. Sunt lucruri mici, fără mari intenții, surprinse și povestite, film de mediocră existență, în transcrierea căreia, însă, d. Demetrius, pune o simplitate și o caracterizare de caustică apă tare. In aceiași ordine și trecând peste nuvela cea mai încheată și mai bine condusă: „Intârziatul” — romanul unui funcionar vârstnic, ce nu se poate decide să se însoare cu fata șefului său ierarhic, — volumul se încheie cu o schiță de aceeași bună calitate: „Cântecul”, O lume de nevoiași locatari, își trăește minima ei importanță, cu dușmăni și ciudățenii ca de pildă. Drăgan paracliserul ce obișnuia să tragă tabac, strănuta și care foarte simțitor la urările de bine ale vecinilor, nu mai vorbește cu Vasile Cârstea cu care se înțelesese multă vreme frățește, pentrucă acela „se făcuse surd la patru strănuturi”. Și lumea asta își deapănă ceasurile până la ceasul de seară, când o privighitoare, aciuată în nucul adumbros al proprietarului își începe cântecul și-i înfrățește pe toți, indiferenți, sau dușmani, în numele aceleiași admirații pentru „pianul acela de cristal și de aur” al privighetoarei.

D. Demetrius nimereste, în astfel de cazuri, la adevărata sursă de creație poetică, și atunci comentariile sale se eclipsază de lumina din text.

CURIER BIBLIOGRAFIC

PAUL I. PAPADOPOL: Metodica limbii materne în gimnazii și licee. Precedată de referatul d-lui profesor G. G. Antonescu, (Biblioteca Pedagogică. Nr. 47) ed Casei Școalelor.

Un manual didactic care este în același timp o apologie a limbii materne. O apologie cam sistematică e adevărat, pe capitole, paragrafe și aliniate, dar apologie prin dragostea cu care autorul urmărește de aproape acest prunc plâpând al limbii materne. Nimic din ceea ce acumulează autorul, ca observații personale și străine, sau ca deziderate nu e excesiv. Nici chiar atunci când socotește că profesorii tuturor materiilor ar trebui să și nuanțeze nota „după gradul de cunoaștere al limbii materne pe care-l prezintă elevul... — ceea ce dovedește solicițundinea autorului acestei metodici pentru limba maternă. Justificată răvnă, la care s'ar putea obiecta că adeseori acest examen s'ar impune și profesorilor — mai ales dela celelalte materii. Dar să nu intrăm în anecdotică.

Manualul d-lui Papadopol vine să împlinească tocmai aceste și atâtea alte lacune. De aceea, în secțiuni sistematic ordonate, d-sa tratează tot ceea ce studiul limbii materne poate sugera ca metode și amănunte: lecturi școlare și extrașcolare, chestiunea dicțiunii, în exercițiile de vorbire, analize, rezumate, memorizări etc., chestiunea exercițiilor scrise, dela dictări la compoziții și apoi importanta problemă a gramaticii și predării ei, a gramaticii istorice și istoriei literare — manualul d-lui Papadopol însemnează o bogată experiență personală dozată și verificată la lumina preceptelor pedagogiei străine.

Autorul departe de a se pronunța pentru vreuna din nenumăratele metode pedagogice ce se încrucișează, face o selecție și favorizează interesul pentru limba maternă pe baza treptelor herbertiene.

Bogată ca material și sugestii această carte folositoare și specialiștilor și cetățeanului.

E. MARGHITA: Ironii sentimentale, versuri, „Cultura Națională” 1926.

Intre gazeta ritmată, altoită pe actualitate, și între românește sau suspine de un duios sentimentalism își depășină caerul, volumul d-rei E. Marghita. Pentru întâia atitudine, d-sa aduce o atenție bănuitoare față de eveniment și amănuntul ridicol, iar pentru a doua, un suflet ce adesea râde ca să nu cadă în elegie deși de foarte multe ori se trădează.

Doă atitudini care fac parte largă și prozaimului tehnic și celui de inspirație. Din virtutea de a pașșa, de multe ori d-ra Marghita dă în viciul de a se autoironiza. Așa e în cazul acelei antepenultimării care bântuia prin 1919, căreia îi dedică o agreabilă cronică dar care se răzbuună și se strecoară, netamnesam în cele mai serioase preocupări ale poetei. Căci sunt în „Ironii sentimentale” și astfel de preocupări.

Nu, firește, acele meditații elegiace în care reînvie un sentimentalism demodat ca expresie, deci inferior ca valoare:

Iar când îmi săruși mâna, câteodată
Aș vrea să plâng și nici nu știu de ce...

Sau:

Că de-am iubit în viața mea de fată,
N'a fost iubirea cea adevărată,
Căci a pierit cum piere—un val de fum...
Iubesc pentru întâia dată — acum!

Nu, desigur, aceste volane din veacul trecut și care fac bine într'un album retrospectiv, nu însă într'un volum din ziua de azi.

Când însă d-șoara Marghita înțelege să practice discreția — și ce este mai greu dar mai necesar ca discreția în ironie — atunci ne dă, chiar pașșând pe Topârceanu, o „Baladă a chirișei staibile” cu câteva reale accente de poemă:

Mi-e capul pe carte plecat,
Și ochii mi-aleargă pe carte...
În carte sunt vorbe deșarte!
Iar gândul îmi fuge departe!
Și sufletul plânge ntristat...

Precum o bună parte din sonetele sălbatice ale menajeriei dela Iași sau acele motive universitare, cursuri, bibliotecă sau friguri de examene:

Căci se răzbuună clipele acele,
Când al meu gând, sătul de teorie,
Făcea, pe placul lui astronomie,
Zâmbind la lună și visând la stele.

Ori, în aceste cazuri, d-șoara Marghita uzează de-o economie de expresie, care o apropie și de spirit și de adevărata poezie nu ca în acea „faimoasă” declarație la impozite, de vraja căreia un cronicar leșinase deunăzi, în subsolul unui cotidian și pentru a cărei submediocră artă, d-ra Marghita merită toate rigurile fiscalității.

Fără să mai spun că autoatea cunoaște și jnuta ceremonioasă, precum în acest peisaj „Primăvara în parc”, grațios și nobil pastel, în același timp:
E liniște în parc... pe-oglină clară
A lacului trec lebede tăcute.
S'apleacă salcia să le sărute
Și tremură'n fior de primăvară.

Caisul, îmbrăcat de sărbătoare,
Cu zale lucitoare de argint,
Privește'n lac, cu ochi plini de mirare.
Sunt oare eu—sau apele mă mint?

Nisipul strălucește pe alei,—
Sclipiri de diamante efemere—
Pe iarbă copilașii fug cu smei,
Și-i ceartă guvernantele severe.

Târziu castanul, cu mișcări cochete,
Deschide evantaiuri de smarald,
Și face vânt, să nu le fie cald,
Perechilor, ce trec între boschete...

Invenții ce aparțin, vă asigur, tot autoarei „Ironiilor sentimentale”.
IOAN POP-CAMPEANU: Dușmanii omului (Vrăjmașii sănătății și ai averii) Sfaturi practice. Biblioteca pop., „Asociațiunii”. Nr. 131. Sibiu 1925.

O excelentă broșură de vulgarizare despre animalele vrăjmașe omului: unele vrăjmașe sănătății (limbricii, țânțarii anofeli, muștele, stelnițele, căniin, turbași etc.), altele vrăjmașe averii (gâlbeaza, molimle, carii, musca columbacă, șcarecii de câmp, etc.)

Detaliile informațiuni științifice urmate de sfaturi practice.

ROMANEASCA (Material de citit și de cântat). Biblioteca populară a „Asociațiunii”, Nr. 135. Sibiu, 1926.

Una din acele ingenioase crestomații populare în redactarea cărora excelează d. Horia Petra-Petrescu: îndrumări și norme pe tema caselor culturale, portative cu cântece populare, maxime, o dizertație „despre luz”, a unui învățator, un articol despre însemnătatea cooperativelor și la urmă acea schiță, (apărută și ca extras), „Meșterul Nicu” — din viața pictorului Grigorescu, despre care am mai amintit de curând.

PERP.

DIRECTORUL TEATRULUI NAȚIONAL
ION MINULESCU

După frământări îndelungi, după sfaturi între oferte și aprecieri de varii fidelități politice, în timp și în serii anșate, guvernul a recurs la o soluție neașteptată pentru postul de director al Teatrului Național.

A dat delegație lui Minulescu, membru în comitetul de lectură al Teatrului Național și director al artelor din ministerul artelor, — atribuții oficiale, — și mai ales scriitor de mare talent, de originalitate și de ample merite pe curajul multor inovări și în poezie și în proză și în teatru, să fie director al Teatrului Național din București.

ION MINULESCU

Eu, felicit guvernul, că a ajuns la această soluție, fiindcă a apreciat simțic pe Minulescu, numindu-l — chiar delegație — într'un post pe care-l nește de mult, socotindu-l propriu și șirilor lui artistice.

Minulescu va încerca desigur să ațuiască un repertoriu interesant. El să aprecieze pe artiști, — dovada a cut-o, când și-a ales artiștii pentru frumoașă lui piesă „Manechinul timental” și e destul de încercat, ca să fie și un bun administrator.

Răvna așa de mare și de caracteristică a lui Minulescu nu se poate să nălăuzească așa de hotărîtor, ca să se sebească vremea, când el a condus Teatrul Național.

Ii dorese izbândă!

B. CECROPIU

H Y L A S

Legendă mitologică după Propertius și Val. Flaccus

de G. POPA LISSEANU

Corabia Argo, după ce a plecat de la Kyzikos, ducând cu sine pe cei cincizeci de eroi Argonauți, în drumul său spre Colehis se abătă, din pricina unui vânt neprielnic, către țărmul Bihyniei, unde cărmaciul Tiphys acostează la poalele unor munți păduroși. Eroii, plini de veselie, sar numai decât din corabie și se așează pe paturi de frunze, întinzându-și masa ca să se ospăteze cu mâncare și băutură.

Numai Hercule, a cărui vâslă se rupsesse în timpul călătoriei, de oarece ridicase cu brațul său vânjos un val de apă prea mare, nu vrea să știe de masă. El se îndreaptă spre pădure ca să-și taie o nouă vâslă mai groasă și mai solidă, fiind însoțit de prietenul său nedespărțit, tânărul Hylas, și de eroul Polyphem.

În timpul acesta Juno, mama masteră a lui Hercule, neobosită în prigonirile ei, găsește acum un bun prilej, ca să adauge noul suferințe de lângă suferințele de până aci ale fiului ei vitrig. Fiind sortit de destin ca să nu ajungă și el în apele râului Phasis din Colchida, Hercule este opăcit de zeiță ca să rămâie în singurătatea munților Bithyniei, împreună cu cei doi tovarăși ai săi.

La poalele muntelui Arganthus acoperit de pini înalți, o ceată de nimfe Dryade, podoabă mândră a isvoarelor și a pădurilor, se îndeletniceau cu vânatul de cerbi și de căprioare. Având arcuiri ușoare, cu mânecele sufocate, cu rochii scurte până deasupra genunchilor, cu părul câzând în bucle ondulate pe sâni lor cari de abia se ridicau de sub haine, corul de nimfe făcea să tresare pământul sub picioarele lor delicate și să crească iarba sub pașii lor ușori și cadentați.

Dryope, una dintre nimfele isvoarelor, mirându-se că cerbii și căprioarele fug așa departe de săgețile din arcu ei și auzind freamătul pădurii și sgomotul neobicinuit ce-l făcea Hercule, ieșe din ceată să vadă ce este. Când însă zărește pe eroul Tirythian, fuge repede să se ascunsă în isvorul său.

Dar Iuno, care scoborându-se din Olymp, se găsea prin apropiere și stetea rezimată pe un pin înalt, o chiamă la sine și apucând-o de mână cu o bunătaie prefăcută, îi grăește astfel: „Bărbatul pe care l-am ales pentru tine, frumoasă nimfă, pentru tine care ai respins pe atâția până acum, a sosit aici pe o corabie thesaliană. E drăgălașul Hylas care cutreeră acum aceste păduri și umblă dealungul apelor de pe aci. El e întocmai ca Bacchus pe care l-ai văzut în carul său de roze, târând după sine prin aceste câmpii ale voastre prăzile Orientului și popoarele biruite și conducând dansurile și corurile divine; el e întocmai ca Apollo când, părăsindu-și lira-i melodiosă, umblă prin păduri și prin câmpii după vânat. Ce neaz are să fie pe nimfele Greciei, câte lacrimi pe Naiadele lacului Baebis, câtă desnađejde pe fiica blondului Lycornas.

Cu astfel de vorbe se adresează zeița către nimfa Dryope și în același timp, face să iasă din fundul pădurii în fața lui Hylas un cerb cu coarnele mândre. Acesta cu pașii înceți și domoli se lasă să fie așteptat de tânărul Hylas, îndemnându-l oare cum să se ia după el. Hylas e incredințat că are să-l prinză și fiind cât pe aci să pună mâna pe el, își urmărește mereu prada. Hercule îl vede din depărtare, îl strigă, îl îndeamnă, îl îmbărbătează apoi îl perde din ochi.

Cerbul e mereu gonit de Hylas. Acesta aleargă după el, se obosește punându-și săgeata în arcu său întins, până ce în cele din urmă cerbul ajunge la malul unui râu. Peste apa limpede a acestuia, cerbul sare, fără măcar să-și ude picioarele și dispare în pădure.

Alături era o peșteră grota Pegae, locuință plăcută și răcoasă a nimfelor Thyniade¹⁾. Deasupra acestei grote, se înălțau în văzduh niște copaci sălbatici, pe cari niciodată un i-a atins toporul și cari formau o boltă din care atârnavă niște fructe strălucind ca roua dimineții, iar de jur împrejur se întindea o livadă din care fișnia printre stânci un isvor. Apa isvorului făcea ca să fie bogată vegetația, smălțată de crini albi și maci purpurii.

Hylas, păcălit în speranța sa de a prinde cerbul, se duce să culeagă maci și crini. Dar, spre nenorocirea lui, o floare face pe băiat să-și uite de rostul călătoriei sale și cu obrazul îmbujorat, suflând greu de oboseală, Hylas își aplică trupul plin de sudoare spre apa limpede spre a-i sorbi răcoarea.

Dar, iată că figura lui Hylas se reflectă în apă întocmai ca razele argintii ale lunii în timpul nopții sau ca cele ale soarelui auriu în mijlocul zilei, fără ca însă umbra Naiadei sau pletele ei azurii să turbure limpezimea apei, când ea cu brațele întinse căuta să-l îmbrățișeze și să-l tragă la sine. El strigă după ajutor și chiamă, vai prea târziu, sprijinul puternicului său prieten, Hercule. Greutatea corpului său face ca aceeași cădere să se auză în depărtare.

În vremea aceasta puternicul Alcid răsturna prin umbroasa pădure frasinii colosale, cari prin căderea lor face să huiască codul întreg. Pe umărul său cel lat, acoperit cu pielea de leu, aruncă bărnele trebuicioase pentru vâsle și cu vașii greoi se întoarce la țărm, unde credea că o să găsească pe Hylas. Era incredințat că acesta va fi înveselit masa tovarășilor cu mâncări din vânatul ce va fi făcut în pădure, întorcându-se la țărmul mării pe altă cale. Turburat în suflet de a nu vedea pe acest prieten atât de scump, nici lângă tovarăși, nici aiurea, un presimțământ negru cuprinde pe erou. Unde o fi fiind? Ce predică va fi avut în drum? Cine va fi îndrăznit să-l oprească?

Noaptea deasă ce se lăsa la apunerea soarelui după coline îi mărește teama. Fața-i se face palidă, membrele încep să tremure și o sudoare rece îi cuprinde tot corpul. Ciuda și mânia îi stăpânește ființa nebiruătu lui Hercule. Și, întocmai după cum în apropierea unei furtuni năpraznice, corăbierii și agricultorii sunt cuprinși de un fior ce-i face să tremure, tot astfel, lipsa lui Hylas îi turbură inima și-l face să-și amintească din nou de ura neîmpăcată a mamei sale vitrige. O bănuială începe să-l chinuiească.

Și atunci, ca un taur furios care, înșepat de tăun se smulge din staulul său din Calabria și calcă în calea sa la pământ tot ce-i iese înaintea, Hercule plin de mânie trânteste la pământ tot ce-i iese în drum. Groaza cuprinde în depărtări și muntele și pădurea ce i-a furat pe iubitul Hylas. De mânia sa, de desnađejde sa tremură totul în juru-i. Întocmai ca un leu atins de lancea Maurului, Hercule furios e purtat de mânie din loc în loc, în căutarea scumpului său to-

¹⁾ Nimfele din Bithynia se numiau nimfe Thyniade.

varăș: vai de oameni, vai de fiarele pe care le întâlnește în cale. Alerga la întâmplare când la dreapta, când la stânga, întrebând apele, întrebând stâncile, întrebând pădurile: Hylas, Hylas. Pădurile răspund Hylas, echoul răsună Hylas.

Hylas însă, în vremea aceasta, se dusese la Hamadryade²⁾.

Argonauții de pe țărmul mării, cu toate că adia un vânt prielnic și cu toate că ardeau cu toți de dorința de a pleca la drum, totuși așteptau. Căci țineau așa de mult la tânărul Hylas și mai ales țineau așa de mult la eroul din Tiryth și nu voiau să-i părăsească. Îl strigă cu voce, și strigă prin lacrimile lor și-i strigă prin focurile pe cari le aprind pe țărm.

Iason, șeful Argonauților, văzând munții și pădurile liniștite, văzând marea lină și vântul prielnic, se sfătuește cu tovarășii să vază ce să facă. O vie discuție se aprinde între ei, dacă trebuie să rămână sau să plece.

Fatalitatea a hotărât și de astă dată. Căci era sortit de zei ca Hercule să nu ajungă la Colchida. De aceea, corabia Argo este pusă pe valuri, părăsind țărmul bithyniei și lăsând trei tovarăși: pe Hercule, pe Polyphem și pe Hylas, înghițit de valurile isvorului Pegae.

Hercule a rămas ca să pedepsească pe locuitorii țării, până îi vor găsi pe iubitul său Hylas, iar Polyphem ca să fundeze orașul Chios, de pe țărmul mării.

Și, întocmai după cum tânărul Adonis, prictinul iubit al Venerii era căutat prin munți și prin pădurile Phrygiei, și întocmai după cum Atys, prictinul iubit al Cybeleii, era căutat prin munții Dindymiei și ai Idei, tot astfel Hylas, prictinul iubit al lui Hercule, era căutat fără încetare, prin regiunile muntoase ale Bithyniei într-o sărbătoare ce se făcea în urmă, anual de locuitorii acestei țări. Iar faptul disparițiunii tânărului în valurile apelor s'a păstrat mai la toate popoarele în mitologia lor populară.

²⁾ Ce lugubru sună versul lui Propertiu: Ah dolor! Ibat Hylas, ibat Hamadryasin.

25 Aprilie, 1871: C. Eraclide a vorbit la Ateneul Român din București despre „Studii asupra revoluțiilor”.

26 Aprilie, 1918: A murit în București Gh. Coșbuc.

27 Aprilie, 1848: S'a născut în Pesta istoricul literar Bonifaciu Florescu.

1872: A murit în București Ioan Helade Rădulescu.

1882: S'a născut în Blășfalăul-de-sus, dr. Nicolae Bălan.

28 Aprilie, 1885: Trandafir G. Djuvara a vorbit la Ateneul Român din București despre „Superstiții populare la Români și la diferite popoare”.

1902: D. Georgescu-Victorian a vorbit la Ateneul Român despre Dumitru Stăncescu”.

29 Aprilie 1878: A murit poetul Dimitrie Petrino.

30 Aprilie, 1880: S'a născut în Beiuș scriitoarea Vioara din Bihor.

1 Mai, 1834: S'a născut în Iași jurnalistul Lascăr Ciurea.

1855: S'a născut în Iași Petru Grigoriu.

1859: S'a născut în Bărlad filologul Alexandru I. Philippide.

1866: S'a născut în București scriitorul Nestor Urechia.

1897: Apare în Iași ziarul conservator „Opinia”.

COSTACHE STAMATI

(1777—1868)

Tinuți de stăpânirea rusească într-o stare de întunecime și robie, intelectualii basarabeni și-au găsit refugiul salvator în ținuturile libere ale românismului, unde alcătuirile lor literare și poetice au aflat o largă primire. Lipsa unui organ de publicitate în limba românească, acolo în Basarabia, a fost cea mai crudă ilustrație a unui stăpân primitiv și barbar, care căuta să distrugă orice sentiment național și să înădușe orice manifestare de viață printre supușii săi.

În această epocă de restriște pentru românii basarabeni, apar câțiva scriitori de seamă: **Alexandru Hașdeu, Costache Stamati, Alecu Donici, Alecu Russo**, etc... ce pot fi socotiți ca o protestare și o mărturie vie că sufletul românesc din Basarabia nu putea fi așa de ușor distrus de stăpânirea străină. Purtătorii acestei simțiri românești sunt siliți să pribegescă de acasă și să-și găsească adăpostul la frații de peste Prut.

Unii din ei însă, fiind legați prea mult de ținutul subjugat, nu puteau să-l părăsească și atunci căutau să trimită la Iași sau aiurea, producțiunile lor literare, bucurându-se în mahnirea lor adâncă și sinceră, că măcar în acest fel pot contribui și ei la înălțarea neamului lor.

Cel dintâi poet al Basarabiei, Costache Stamati, om cult și cu multă simțire românească, a fost cel mai vitregit de soartă în acest sens.

Nepot al vestitului Mitropolit din Moldova, Iacob Stamati, scriitorul nostru este silit să treacă de mic în Basarabia unde a rămas până la sfârșitul vieții. Între 1812 și 1830, epocă necunoscută din viața scriitorului, Stamati a lucrat și studiat mult. Despre acest fapt ne dă câteva lămuriri căminarul Dimitrie Pastiescul :

— „**În Basarabia din Români este d. Titularii Sovietnic (consilier titular) Constantin Stamati, bărbat literat, cinstitor de oameni învățați, sârguitor spre luminarea neamului, care, are tălmăcite și nu conține de a tălmăci alese istorii pentru întocmirea năvăurilor celor bune, fabule, romanțuri, versuri ce se numesc versuri împletecite, versuri drepte și alte frumoase istorii.**” (Cef. în „Curierul românesc” din 7 Ianuarie 1830).

După apariția primelor gazete românești, adică după 1829, C. Stamati caută să aibă legătură cu conducătorii lor: Eliade și Asachi, însărcinându-se în același timp să răspândească periodicele românești în Basarabia.

În 1830, Stamati vizitează Moldova și își notează impresiile. La 1834, „**Albina Românească**” publică în suplimentul ei literar poezia „**Străjarul taberei**”; iar la 1840 „**Dacia literară**” o altă poezie intitulată „**Gafița**”. După cum vedem, C. Stamati n'a rămas izolat de mișcarea literară dela Iași și a dat concurs și curentului vechi dela „**Albina**” și celui nou dela „**Dacia literară**”.

Constantin Hurmuzachi ne spune într-o scrisoare (cf. „**Dacia literară**”), că poetul intenționa încă dela 1840 să-și publice toată opera sa poetică: originală și traducerii, în trei volume. Neizbutind să-și realizeze planul literar, Stamati se mărginește numai la publicarea unei poezii în „**Dacia literară**” și la editarea unei poeme comice despre Ciubăr Vodă, sub titlul „**Povestea povestelor**”, **La cantora Folei sătești**, Iași 1843.

Ultimul volum editat de Codrescu „**Mu-**

sa Românească” care cuprindea „**com-puneri originale și imitații din autorii Europei**”, apare la 1868, când putem fixa și data morții sale.

Importanța literară a lui C. Stamati își are valoarea ei, fixată în cadrul unei vremi când Basarabia nu era reprezentată în literatura noastră decât de el și de Alexandru Hașdeu. În acest sens scrie G. Missail într'un articol din 1866 :

— „**Nobilul Alexandru Hașdeu și cavalerul Costachi Stamati sînt singurii literați români de peste Prut. Precum doi arbori verzi și stufoși, părășiți sau uitați de Dumnezeu și de oameni pe întinderea cea nemărginită a unui deșert prinos, reprezintă singura vegetațiune din partea locului, de asemenea acești doi Români reprezintă viața intelectuală între Basarabeni. Vai l duros lucru este de a mărturisii aceasta, dar adevărul așa e, și nimeni nu-l poate tăgădui.**”

COSTACHE STAMATI

C. Stamati a scris versuri și proză. În proză, pe lângă cunoscutele descrieri de călătorie în Moldova și Bucovina, a mai lăsat și câteva compuneri satirice în care se oglindește cu multă fidelitate moravurile societății noastre de pe la începutul veacului al XIX-lea. Între acestea satira „**Cum era educația nobililor români în secolul trecut, când domniau Fanarioșii în țară**”, poate servi de model.

Versurile sale se compun, după cum am mai spus, din traduceri și din poezii originale. În ce privește originalitatea operei poetice a lui Stamati, istoricul literar trebuie să ție seamă de mărturisirea sinceră a poetului, care ne spune singur „**că nu se vor găsi multe compuneri originale**” în opera sa și că „**a imitat mai mult pe autorii Europei**”. Din autorii străini citați în prefața „**Musei românești**” se vede că poetul avea o vastă cultură literară și în același timp foarte diferită: **Biblia, Omer, Virgil, Ariosto, Tasso, Milton, Euripide, Sofocle, Shakespeare, Racine, La Bruyère, Scott, Byron, Goethe, Voltaire, Delille și Bulwer** sunt autorii cunoscuți de el.

Dar în afară de aceștia, Stamati a mai imitat și pe alții, pe care nu-i citează, după cum era obiceiul timpului. D. G. Bogdan-Duică care a făcut o minuțioasă cercetare în acest sens, a găsit modelele lui C. Stamati în operele romanticilor: **Thomas Moore, Chateaubriand, Lamartine, V. Hugo**, etc.

Unele completări în legătură cu acest studiu, le-a făcut și d. Charles Drouhet, într'un articol din „**Viața Românească**” (Nr. 11, 1921), în care recensează cartea d-lui P. V. Haneș „**Scriitorii basarabeni**”.

În afară de literatura străină, ce o cunoștea așa de bine, C. Stamati, n'a fost desigur străin, nici față de literatura poporană. De altfel curentul acesta era cunoscut pe acea vreme în Basarabia prin articolele lui Alexandru Hașdeu, publicate în jurul anului 1830 în rusește. O cercetare a poemei „**Povestea povestelor**” ar dovedi acest lucru.

Din cele enunțate mai sus se vede că poetul C. Stamati scrie într'o epocă destul de veche, compuneri în genul curentului ce se dezvoltă în literatura noastră, de abia după 1830. Dacă opera sa se tipărea la timp, am fi fost poate îndreptățiți să-l considerăm ca un precursor al literaturii moderne. Așa cum ni se înfățișează însă, în publicarea ei după 1840, trebuie să o considerăm ca produsul unui spirit vechi într'o epocă literară de începuturi și dibuiri.

GII. CARDAȘ

SPICUURI BIBLIOGRAFICE

A. — Opera, ediții :

- 1) **Străjarul taberei**, în „**Albina românească**” 1834 Nr. 29 supliment.
- 2) **Gafița**, poezie în „**Dacia literară**” Iași 1840.
- 3) **Povestea povestelor**, Iași 1843.
- 4) **Fiica lui Decebal și Armin Cântărețul**, poezie în „**Almanah pentru Români**”, editat de T. Codrescu, Iași 1853.
- 5) **Dorință sau videnie** în „**Foiletonul Zimbrului**” Nr. 5 din 20 Februarie 1855; reproducă și în „**Ateneul Român**” 1866.
- 6) **Musa românească, compuneri originale din autorii Europei...** Tom. I Iași 1868.
- 7) **Musa românească**, vol. I—II Iași. Colecțiunea Șaraga Nr. 34—35, [1894]. Această ediție populară n'a fost semnalată nici de d. G. Bogdan-Duică în ediția Minervei, nici de P. V. Haneș în „**Scriitorii basarabeni**” și n'a fost înregistrată nici în „**Bibliografia**” lui G. Adamescu.
- 8) **N. Nicoleanu, Vasile Cârlova, C. Stamati, POEZII ȘI PROZĂ** ediția Minerva, Buc. 1906, publicată de G. Bogdan-Duică.
- 9) **Ce daune fac banii**, în „**Biblioteca Basarabiei**” Nr. 3, Chișinău. 1919.

Danton de Camil Petrescu

Dăm în numărul de față un fragment din ultima lucrare dramatică a poetului CAMIL PETRESCU, al cărui succes teatral cu Suflete tari, e încă în mintea spectatorilor.

Se știe că mai sunt încă două drame cu același subiect: „Danton” de Romain Rolland scrisă încă de acum 25 de ani și „Moartea lui Danton” de Büchner lucrare care e pe cale să împlinească veacul.

Spre deosebire de celelalte două versiuni, cea românească îmbrățișează aproape toată revoluția franceză, de la 10 August 1792 până la moartea celebrului tribun. Primul act e chiar noaptea de 10 August, cel de al doilea arată activitatea din Septembrie cu bătlălia de la Valmy și masacrele. Al treilea celebrul duel cu Girondinii inspirat de d-na Rolland, al patrulea duelul cu Robespierre și ultimul procesul „moderaților”. Fragmentul din numărul de față e un tablou episodic care reprezintă ultimele clipe în faimoasa închisoare de la Conciergerie ale d-nei Rolland, pe care Danton ar fi vrut numai s'o înlătore din viața politică, dar pe care Robespierre a trimis-o la eșafod. Versiunea cu neînsemnate modificări corespunde exact celei istorice, care considera modul în care a murit această eroică femeie demn de modelele antichității.

G. Petrașcu (Studiu în racourși)

Dacă împrejurările l'ar fi silit pe G. Petrașcu să și cheltuiască sensibilitatea și energia nu în pictură, ci pe alt tărâm de activitate omenească, fără îndoială am fi avut în mijlocul nostru, și spre marea noastră faimă, un neîntrecut orfevre, ori un năzdrăvan cizelator de pietre nestimate.

G. Petrașcu are — cum foarte puțini au avut la alte neamuri, și nimeni încă la noi — cultul materiilor prețioase.

E, din punctul acesta de vedere, un fenomen.

De aceia surprinderea e totdeauna fără margini, atunci când, aflându-mă în expoziția lui, văd pe amatorii gravissimi, pe criticii de circumstanță, pe pictorii cu perpetuă lăncezeală cefalică, considerând pânzele lui Petrașcu prin pâlnia mâinii, — cu ochii mici, — cu un singur ochi — și toate acestea dela o mare depărtare, în hăurire perspectivei, unde efectele și tonurile picturale se încălesc într-o vâlmașeală nedefinită, pe care dânsii o socotesc... „poetică“.

Gestul acesta, devenit automat la majoritatea publicului nostru, tradează ankyloza spiritului și falafastăcul unui entuziasm de contagiune.

E gestul rămas, indiferent de împrejurare, același, pe care snobii Parisului, maimuțărind pe pictori, îl desfășurau în fața primelor pânze impresioniste, cari, acum o jumătate de secol, stârneau acolo dispute vijelioase și hliseli ne-roade.

Dacă juxtapunerile violent colorate ale unui Monet, Renoir sau Pissaro, puteau oarecum justifica o îndepărtare a tabloului și o privire a lui prin sîta genelor oblonite — (trucare de spectator care vrea să și dea cu ori ce preț iluzia unei contopiri armonice) — nu e cazul să procedăm la fel, când avem dinaintea noastră un Petrașcu.

Din potrivă.

Opera pictorului acestuia — în ciuda largilor distribuiri pastuoase, ce în deobște prezintă — cuvine-se a fi cercetată de aproape, cu toată amănunțimea atentă a văzului nostru, cu neștirbită înfrângere a retinei noastre larg dilatată, așa cum cercetăm claviatura de albuși a unei petale de crisantemă, sau albastra irizare mozaicată din ochiul drag al iubitei.

Vom descoperi astfel frumuseți neașteptate — bine înțeles dacă simțul nostru vizual va fi îndestul de treaz și dacă pasiunea noastră pentru culoarea ce trăiește prin ea însăși ne vor ajuta în această delicată exploatare.

La Petrașcu, în fiecare lovitură de cuțit în fiecare urmă de penel e o nesfârșit de variată lume cromatică, trăind aparte și totuși legându-se cu o surprinzător de logică încusurire, pentru nunta feerică a întregului.

Petrașcu are acest dar înalt de a ști să păstreze și să răsfrângă, în orice pată așternută pe pânză, toată prospețimea, tot tumultul, toată furnicarea luminoasă, toată suculența întrețesătură de sevă pe care o înfățișează natura însăși, în toate exemplarele ei vii.

Și viu este pentru Petrașcu tot ceiace,

Cronica muzicală

Săptămâna muzicii de cameră. (11 - 17 April 1926)

Grupând întreaga producțiune de muzică pură după criteriile întinderii sonore și ale amestecurilor de timbre, urmează să stabilim că între operele simfonice, ale masei orchestrale și între cele de solo instrumental, cu sau fără acompaniament, muzica de cameră ocupă un loc intermediar. Reprezentând cu mijloace reduse idealul sonor al orchestrei simfonice și tinzând pururea la perfecțiunea solistică și la expansiunea monologică a celei din urmă grupe, muzica de cameră este, prin excelență, sintetică. Individualismul solistului este atenuat și contopit în unitatea de voință artistică a câtorva instrumente, iar masa orchestrală își încredințează idealul său câtorva reprezentative personalități instrumentale.

Procesul de temperare a individualității și de creștere, pe de altă parte, a importanței personale a unor organe sonore, procesul, deci, de contracțiune a antitezei dintre individ și masă, într'un organism sintetic, presupune însă, și din partea artistului creator și din partea executantului interpret și din partea auditorului, o pozițiune diferită ca față de celelalte două grupuri amintite, și, în tot cazul presupune o experiență sufletească și muzicală deosebită. De altfel, istoricește considerând chestiunea, muzica de cameră este produs al cercurilor cultivate, al unei societăți de rafinerie artistică, unde pasiunea muzicală hotărăște, un nou gen de muzică, în afară de cel de teatru și de biserică, muzica de cameră.

Dar rafineria culturală și muzicală de care vorbim și de care va trebui să ținem seama în producția și interpretarea

muzicii de cameră, nu este încă o însușire pe care o poate înfățișa publicul nostru. Și din această pricină audițiunile de muzică de cameră nu sunt cercetate cum s'ar cuveni. Instrumentiștii noștri de frunte însă, soliști aplaudați în toate prilejurile manifestărilor lor, sunt conștienți de particularitățile stilistice ale muzicii de cameră, de imensele posibilități de cizelare, de nuanțare și echilibrare sonoră. Deși neurmați și nesușținuți de cultură muzicală a publicului, cele trei înjghebări de muzică de cameră, pe care le avem în București **Quartetul Capeleanu, Asociația de muzică de cameră și Quartetul „Regina Maria“**, au concertat săptămâna trecută, în ordinea în care sunt însemnate aci, Duminică, Vineri și Sâmbătă. Quartetul Capeleanu și Quartetul „Regina Maria“ sunt acum la al treilea concert; Asociația de muzică de cameră la al cincilea. Un record de perseverență, de sigur, să organizezi în mediul nostru unsprezece concerte de muzică de cameră, când necesitățile publice nu se manifestă prea imperative ca față de concertele simfonice. De relevant, ca o deosebită cinstire pentru felurimea și bogăția aptitudinilor artistice românești, este caracteristica stilistică a realizărilor fiecărei grupări. Un fapt, care ar părea exterior și secundar, confirmă și precizează oarecum stilul caracteristic înfățișat la ultimele trei concerte. Este vorba de forțele pianistice care au fost alese și apropiate pentru executarea programelor hotărâte.

(Urmează)

G. BREAZUL

ieșind din hăul întunecimilor grele, întâlnește sărutarea voluptoasă a soarelui.

O strachină umilă, zămislită din lutul rece, plebeu și mort, capătă în retina lui Petrașcu noblețea unei perle.

Astfel în plastica românească, Petrașcu n'are încă seamă.

Are însă în literatură.

Tudor Arghezi — acest diabolic vrăjitor al verbului românesc — îi este lui Petrașcu un strălucit corespondent.

Fărăște, cu altă țesătură sufletească, cu alte procedee, hotărât vrăjmaș celor pictoricești, dar, la bază, cu aceiași pasiune pentru materia prețioasă și rară.

Ascultați-l cum zugrăvește o ulcică.

O ulcică de porțelan:

„...Ulcica era cu totul frumoasă. Subțire ca peretele de catifea al florilor „de trandafir, trecea printr'nsa lumina. „Insușirea ciudată a ulcicii lui Arabă „era că, ocupând limita extremă dintre „străveziu și alb, porțelanul părea să „aibă, furnicat de sticliri de ghiață și de „țesături de zăpadă, o grosime adâncă.

„...Ulcicaa isca din sineș miș de închipuiri fragede și aduceri aminte. „Soarele o suflă cu aur pe dinlăuntrul „grosimii, și ea trăia ca o ureche albă, „prin urzeala căreia mijeste o umbră „de sânge. Apoi, zugrăveala ce-o încinge pe dinafară cu desenul mărunțel al „unui meșter lipsit de gustul povestirii, „adăuga ulcelei, închipuiri topite, de țesături, de ape, de icbururi, o împletitură de gânduri și de nădejdi. Era ca un „văz al lucrurilor pe miezuri, fără început și fără sfârșit, un fel de întocmită și supusă la legi, și care nu știe „să hotărăască încă albia turburatăului ei „tumult.

„...Dar sunetul ulcelii cine și l'ar fi „putut închipuși fără să lovească porțelanul? In ridicarea lui arhitecturală, „tăcerea se alcătua ca un material clădit, cu turle rotunde, cu săgeți pe pridvoare, cu șerpi de apă prinși în mijlocul unui basin de marmur, ca niște bișce de argint. El umplea cisternele adânci ale sufletului cu visarea lucrurilor presupuse și pe jumătate ghicite și „punea să cânte amintirea. In ulceana „sfântă a lui Arabă, se legănau toți niferii și toate lălelele nedeslușirilor delicate.

Spontaneitatea paletelor lui Petrașcu e har al dumnezeirii și nicidecum un rezultat al învățăturii din școală.

El nu are nimic comun cu ceiace, indeobște, numim un maestru.

Ca și Palady cu care se înfrățește prin talent, deși deosebiți ca receptivitate și expresiune — G. Petrașcu are oroare de lucrul comandat — sau impus de împrejurări, oameni și curente.

E, în sensul acesta, un neisprăvit, față de „maestrul“ — ori când în stare să jongleze cu formula cea mai agreabilă publicului, cu opinia preponderentă.

Petrașcu nu vrea să vadă, nu poate să vadă, în arta lui decât nesilita exteriorizare, prin mijloace ideal picturale, a unor jocuri sufletești profunde, provocate de frăgezimea unor supra abondente senzații vizuale.

Exteriorizarea jocurilor sufletești, iar nu a senzațiilor înseși — ceiace ar fi cazul impresionistilor, cu cari Petrașcu nu are nici o relație de ordin sufletesc sau tehnic.

Nu cunosc de cât două trei cazuri în arta contemporană a apusului, unde ele-

Ce-a scris Caragiale?

IV. Tot cu privire la „postume“

2. Al doilea volum de postume se intitulează: „Abu-Hasan“, a apărut în 1915 și cuprinde:

Abu-Hasan; Poveste; Despre cometa; Emulațiune; Premiul întâiu; Dascăl prost; Tardiv; Acceleratul No. 17; Cum devine cineva revoluționar și om politic; Bacalaureat; La Paști; și împreună cu ele bucățile: Un pedagog de școală nouă și Reformă, publicate mai înainte ca Nr. 58 al Bibliotecii pentru toți, cum și cele 6 scrisori adresate prin ziarul „Universul“ prietenului său Al. Vlașu și având următorul conținut: politica și literatura (2); morala și educația (4).

3) Tot în editura revistei „Flacăra“, în același an, apare un al doilea volum de „postume“ — „Remi-

mentul halucinației să fie așa de precumpănitor ca în opera lui Petreșcu.

De aceea pânzele lui, au nu știu ce iradiare stranie, nu știu ce liniște noctambulească — și o suprapământescă putere de obsesie.

Cu toate acestea arta lui Petreșcu pornește direct de la observarea și analiza, cu deamăruntul, a naturii împrejmuitoare.

Psihologii cu drămuiri, lupe și fișe; esteticienii cu săltărașe multiple și balanțe de precizie; monografiștii cu peniță de aur, muiați în siropuri de trandafiri — ne vor lămurii, cândva, taina artei acestui, laolaltă delicat și îndrăzneț, vizionar, și ne vor făuri, o teorie a năme, din care lectorul va ieși buimăcit și cu dantura străpezită.

Până la aceste fatale masacrări — (de cari, vai!... nici un artist mare nu scapă!) — noi rămânem admiratori, fără scremute justificări, a unei arte care — în pofida celor ce caută și cer dela pictură altceva de cât pictură — va însemna una din cele mai strălucite etape din istoria înălțărilor sufletești, ale neamului nostru.

N. N. TONITZA

niscente“ — cu încă 18 bucăți originale: Karkaleki; Baioneta inteligentă; C. A. Rosetti; Istoria se repetă; Șah și mat; Politică și delicatețe; Jertfe patriotice; Leac de criză; Ouăle roșii; Orientale; Florea-Voevod; Lună de miere; La Peș; Infamie...; Inițiativa; Intelectualii; Domnul x...; În vreme de războiu, — în afara celor 4 traducțiuni: Curiosul pedepsit; O Balercă de Amon-tillado; Masca; Broasca minunată.

4) Spre a încheia această enumerare în care, ne dăm seama, poezia de cea mai pură speță se intercalează cu ideologia propriu zisă sau numai cu literatura, am avea de adăugat cele 7 articolașe, mai mult de latura ideologiei, pe care în broșura amintită, le publică editura „Viața Românească“, încă din anul 1920, sub titlul de: „Culegeri postume“, și anume: Cronică literară; Da și nu; Criticile lui Ghera; Oare teatrul este literatură?; Ceva despre teatru; Chestiuni literare; Stat și literatură.

În total: 4 noi culegeri cari vin să se adauge lângă cele 2 definitive de proză caragealiană. Să nu se uite însă un lucru: dacă unele dintre bucățile cuprinse în aceste volume stau perfect de bine alături de marile lui creațiuni nuvelistice, literare sau ideologice, destule altele nu au ce căuta lângă acestea. De aici rezultă clar că, — dacă republicarea celor dintâi e într-adevăr o necesitate, — neglijarea celorlalte constituie o faptă demnă de talentul lui Caragiale.

Ceva mai mult: chiar operele demne socotese că ar trebui triate, astfel încât un volum să ne conducă spre Caragiale artistul, în timp ce al doilea (care ar cuprinde și aprecierile intitulate: „1907“), ar încăpea articolele propriu zise, îngăduindu-ne cunoașterea celuiilalt Caragiale, omul cu ale cărui vederi (sociale, politice, culturale, literare, morale, educative), ar urma să ne familiarizeze. Am ajunge, în felul acesta, prin procedeele selecțiunii și

eliminării, la 2 colecțiuni: una de poezie și literatură (nuvele, povești, schițe, amintiri), a II-a de ideologie (articole, studii, scrisori).

Și totuș cercetarea noastră tot nu pare a fi completă. Încheierea ei trebuie s'o constituiască un nou adaos, acela privitor la versurile și dramele postume ale lui Caragiale.

Într-adevăr, cele dintâi au fost publicate de către d. Barbu Lăzăreanu, în editura „Viața Românească București“, în anul 1922. E o modestă și foarte vinovată culegere, în măsură să-l micșoreze pe Caragiale și să ridice vălul uitării de pe atâtea alte figurine scumpe cunoscutului istoriograf. Numeroasele note și explicațiuni, răspunsuri și provocațiuni, cari pierd puținul lui Caragiale într-o imensă cantitate de ciorbă elocutivă, ne conving despre aceasta. Și totuș, lucrarea are un merit: acela de a fi adunat (din colecțiunea „Convorbirilor critice“) pentru prima oară într'un mănunchiu, acele perle de poezie simbolică (Duel; Bietul Ion; Temelia; Talmud; Mic și Mare; Mângâiere; Boul și vișelul; Savant), care constituie unul din meritele nemuritoare (e drept: mai puțin apreciat de critica respectivă, mai ales că autorul lor avusese geniala idee să le semneze pseudonim) ale lui Caragiale. Fără îndoială că dintr-o culegere postumă definitivă, aceste 8 mângâiri nu vor trebui să lipsească, lucru la care se va fi gândit și Caragiale, când le-a oferit spre publicare (1).

PAUL I. PAPADOPOL

(1) Asupra fabulelor lui Caragiale vezi articolele:

a) „I. L. Caragiale“, de Paul I. Papadopol, în „Adev. literar și artistic“, Seria a III-a, An. III, No. 81;

b) „Fabulele lui Caragiale și fabulistica românească“, Seria a III-a, An. IV, No. 142 (Ibidem).

Buletin bibliografic săptămânal *

de AL. SADI-IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

Hârsu (Lia). — Tândărică. Adaptat în românește. București, **Cartea Românească**, [1926], 23 p. Fig. Lei 60.

Movilă (Juarez). — Moș Ioan Roată, improvizație într'un act, prelucrare după Ion Creangă, pentru sezători de copii și adulți. Ediția I. București, (Tip. **Energia Grafică**), 1926, 16 p. Lei 10. (Biblioteca Ateneului popular „General Golescu“, Nr. 1).

Renaud (D-na M.). — Domnița Lăcrănioara. O carte pentru copii. Ilustrată de Vera Basilescu. București, **Cartea Românească**, 1926, 47 p. Fig. Lei 50.

Teodosiu (Grig.). — Ciripit de păsărelc. Cântece și jocuri de copii pentru familii grădinile de copii și școlile primare. Vol. II. București, **Casa Școalelor**, 1925, 174 p. Lei 32.

30 SOCIOLOGIE, SOCIOGRAFIE.

Stanca (Dr. Dominic). — Ancheta sanitară ca bază de plecare a combaterii plăgilor sociale. Sibiu, Editura **Asociațiunii**, 1926, 18 p. Lei 15. (Biblioteca Astra Nr. 13).

Voina (Dr. Aurel). — Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii. Sibiu, Editura **Asociațiunii**, 1926, 23 p. Lei 15. (Biblioteca Astra Nr. 12).

Chivăran (Ioan Gh.) și I. **Negoescu-Bucur**. — Moreni, București, (Tip. **Răsăritul**), 1926, 143 p. + hartă. Fig. Lei 60.

33 ECONOMIE POLITICĂ.

Cusin (Alex. C.). — Cercetări economice. București, (Tip. **Lupta**, Nicolae Stroiță), 1926, 55 p. Lei 20.

Diamant (Max). — Criza circulației monetare. Analiză și propuneri. București, (Tip. **H. Czopp**, Cernăuți), 1926, 24 p. Lei 25.

Clineanu (D.). — Istoricul Băncii naționale a României. Conferință. București, (Tip. **Cartea Românească**), [1926], VII + 71 p.

Karadja (Constantin I.). — Invățămintele problemei valutare norvegiene. București, **Institutul economic românesc**, 1926, 32 p. Gratis de autor, Grumăzești-Neamț.

Mugur (Valeriu). — Problema creditului pentru mica industrie. București, (Tip. Fundației culturale **Principele Carol**), 1926, 83 p. Lei 50.

Popp (Valeriu) și Ștefan I. **Dumitrescu**. — Serviciul de viramente în România. București, **Asociațiunea Băncilor române**, 1926, 48 p.

Galan (A. G.). — Dela feudalism la cooperativă. Nașterea și dezvoltarea cooperativii moderne. Fapte și idei. Vol. I Asociațiile de consum și producție. București, (Tip. **Lucia**), 1926, 311 p. Lei 100.

Gide (Charles). — Profețiile lui Fourier. Traducere cu învoirea autorului de D. H. Paraschiv și Mircea Pienescu. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroiță), 1926, 36 p. Lei 12.

Tutuc (I.). — Tabele de dobânzi pentru impozitele întârziate. București (Tip. **Cartea Românească**) 1926, 24 p. Lei 40.

37 INVĂȚĂMÂNT, PEDAGOGIE.
Andronescu (Dr. D. I.) — Invățământul universitar în Statele-Unite ale A-

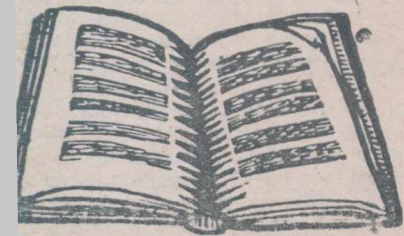
* A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

CINEMATOGRAFUL

ema Select „Te iubesc“ cu Liane Haide și Livio Pavanelli.

parte curând și cu siguranță cea mai bună reclamă ce se va putea face unui film va fi anunțarea titlului fără nici un comentariu și mai cu seamă fără gacromatică de superlative. Căci — fiind după filmele impuse aproape puului de unele gazete ce au o așa zisă unică cinematografică — cu cât calitatea unui film vor fi mai mult trântite cu atât el va fi ocolit de public. „Te iubesc“ cu „frumoasa“ Liane Haide și Livio Pavanelli, Liane Haide și Livio Pavanelli, ar crede că e opera unui „mauvais sant“ că e o farsă sau o prinsoare. O epie de cele mai clasice „lovituri“ cinematografice: fulgerul Amorusului (cu mare!) dintr-o privire, atacul apașilor ru ca Dânsul (iarăși cu Dumare) să război ca un salvator, falimentul băncii, arul, ajutorul în ultimul moment și sfârșit inevitabilul sărut. În felul are e constituit scenariul, te miri oaletele „frumoasei“ Liane nu sunt ea ce umpleau paginile „Feminei“ prin 1910-12. Cât despre „frumoasa“ Liane Haide mult puțin talent ce l-ar avea, are de luptat dârz cu înfăea de... fecioară de Miéris, Montagroaie, fără gust, fotografia slabă: cu multă reclamă.

NEMA PATE-LIPSCANI : „Sally“ ctul tuturor filmelor trase din opele e nesiguranța caracterului general enită din împreunarea celor două ente esențiale a acestui gen de specic: comic și melodramă. Totuși „Sally“ un film mult superior celor din aigen ce s'au proiectat în ultimul la noi. În primul rând este — dacă ocul — fizionomia artistei foarte vită rolului: nici prea fină nici vulgară. Montarea destul de colifotografia clară.

nericea de Nord. Conferință ținută a Fundația Carol în seara zilei de 2 Februarie 1926. București. (Tip. Bucovina), 1926, 23 p. + 6 pl. Fig. ei 25.

cescu (Ion F.). — Scrosori către terins (ore de educație). București, Casa Școalelor, 1926, 166 p. Lei 30. Biblioteca pedagogică No. 51).

asupra învățământului particular. București, Ministerul Instrucțiunii, 1926, 109 + 11 p.

oină dureroasă din evoluția învățământului superior în științele de fat. Fante și orientări. București, Tip. Cultura Poporului, 1926, 31 p. ei 20.

one (Dr. Jean) și Dr. Paul Boncour. Educația copiilor anormali. Principii e educație fizică, intelectuală și morală. În românește de I. Mihăescu. București, Cartea Românească, 1925, 188 p. Lei 45.

a) **Manuale didactice pentru învățământul special**

ea (Alexandru). — Economia politică cu aplicațiuni la comerț și special la economia industrială și comercială a țării pentru clasa II a coalelor superioare de comerț. Si-

REDACTIONALE

Primum următoarea scrisoare:

Domnule Redactor,

Înțeleg să pun și eu punct la polemica hamletiană. Însă mi se va îngădui să declar drept calomnie ordinară aruncarea în sarcina mea a unor fapte care, cu mâna pe conștiință afirm că n'au existat și de care Searlat Struțeanu va răspunde în bara justiției în fața căreia l-am chemat.

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

REVISTE

□ Din cuprinsul sumar al numărului dublu (2 și 3, Februar, Mart) pe care ni-l dă **Viața Românească** să spicuiim, deocamdată, pentru astăzi:

O schiță de îndrăzneță femininătate: **Efect de lună de Otilia Cazimir**, înrudită ca mijloace artistice cu miniaturile d-soarei Lucia Manu, dar ridicându-se peste calitățile de schiță ale acesteia, într-un început de precizare comică: o nvelă **Ia hătălia dela Port Arthur**, depozit cu colonială și hăuturi spiritoase de d-soara **Henriette Yvonne Stahl**, scene de viguroasă observație, interesante mai ales pentru arta scriitoarei; o cruzime față de oameni și slăbiciunile lor: o atitudine de dispret. Figura d-soarei Evridichi fata ce păcătuște și-i expulzată de cei din casă pentru ce la urmă să se întoarcă triumfătoare e înfățișată cu o dublă aureolă de ridicol.

D-soara H. Y. S. posedă un prețios dar satiric.

Interesante **Reflecțiuni despre succes** notează d. **Tudor Vianu** și un bogat și sugestiv jurnal în marginea literaturii, cu nenumărate digresivități pe tema romanului în **Creație și analiză** de d. **G. Ibrăileanu**. Prețioase caracterizări asupra psihologismului lui Proust (despre eroinele lui Turgheniev și incursiuni totdeauna valoroase, în literatura românească, din care extragem aceste rânduri despre romanul lui Rebreanu:

„D. Rebreanu a fost atacat pentru lipsa de artă a operei sale. Atacurile au fost îndreptățite. Dar... dar d. Rebreanu este un romancier remarcabil, Ion — cel atacat — marchează o dată în istoria noastră. Pădurea spânzuraților e aproape la nivelul lui Ion (Adam și Eva e lipsit de valoare).

D. Rebreanu concene lumea și în raporturile ei. Psihologie puțină dar e sociologie. Cele două romane veritabile ale

d-sale zugrăvesc societatea ardeleană, curentele sociale și de idei de acolo, conflictele de rasă, de clasă și cele morale, etc. Deci trebuia să aibă un deficit de artă.

Pe lângă aceasta, chiar pe oameni, individuali, îi consideră mai mult pe partea lor morală (nici nu se putea altfel, când îi concepe în raporturile lor sociale) decât pe partea lor estetică, — deși are lucruri remarcabile și din acest punct de vedere.

Concepția realității în raporturile ei, și concepția morală (nu moralistă) a adus cu ele stilul lor, și au determinat un stil, ce nu putea fi ca al lui Anghel ori Arghezi, care văd individualul, și-l văd sub categoria pur estetică. D. Agârbiceanu este și el un scriitor în felul d-lui Rebreanu. Casa Slavici. Și toți sânt Ardeleni, Oare viața de luptă de acolo, unde trebuia să primeze problemele, și influența literaturii germane, mai puțin estetică decât a popoarelor de sud, adică mai morală. — oare această situație socială din Ardeal n'a selectat ea, pentru literatură, firi speciale, — morale și „sociologice“? Selecție — căci nu însăși rasa ardeleană e așa. Poezia populară din Ardeal e cași cea de la noi, iar Cosbuc este un exemplu tipic de artist pur“.

BIBLIOTECA ZIARULUI „UNIVERSUL“

□ În dorința de a oferi marelui public o lectură cât mai literară ziarul „Universul“ și-a luat ca normă să publice în foileton, opere reprezentative din literaturile străine și origianle.

Unele din aceste opere — imprimate în comode și necostisitoare volume — alcătuiesc începutul unei biblioteci literare a ziarului „Universul“.

Au apărut până astăzi:

Nach Paris! de **Louis Dumur**, roman celebru prin actualitatea lui recentă, introducerea d-lui Al. Popescu-Necsești și cu un studiu introductiv al d-lui Pompiliu Păltânea:

Gösta Berling de **Selma Lagerlöf**, capodopera epică a literaturii scandinave imn și torent de poezie dintr'un tînut de legendară aventură, una din cele mai celebre lucrări ale cunoscutei laureate a premiului Nobel:

Povestea lui Tuguilă de **Mihail Negru**, în 2 volume utilă și recreativă lectură pentru copii și.

Vieți zdrobite, roman de **V. Demetrius**, asupra căruia se va reveni.

biu, **Editura autorului**, 1925, 247 p. Lei 120.

Steriad (Eaterina Colonel). — Buna menajeră. Carte de bucate practică. Ediție nouă revăzută complet de L. N. București, **Universala**, Alcalay & Co., IV—432 p. Lei 75.

8 LITERATURĂ.

I. LITERATURĂ ROMÂNĂ.

c) Roman. Nuvelă.

Sadoveanu (Mihail). — Venea o moară pe Siret... Roman. Ediția II-a. București, **Cartea Românească**, 1926, 327 p. Lei 70.

Lambrino (D. C.). — Din anii de copilărie. (Amintiri). Iași, **Viața Românească**, 1926, 159 p. Lei 30.

II. LITERATURĂ STRĂINĂ.

Fekete Miklós és **Filep Andor**. — Ifjú lelkek (novellák). Cluj, (Tip. **Corvin**), 1926, 47 p.

III. LITERATURĂ STRĂINĂ TRADUSĂ.

Brentas (Siraudin - A.) — Trei pălării de damă. Comedie într'un act cu un preludiu. Traducere [de] **Lucian Costin**. București, (Tip. **Cartea Românească**) [1926], 39 p. Fig. Lei 18.

Dumas (Alexandre). — Regina Margot. București, **Cugetarea**. S. Ciornei & P. C. Georgescu. [1926] 2 vol., 326 p. (I), 320 p. (II). Lei 100.

9 ISTORIE. BIOGRAFIE.

Brătianu (G. I.). — Teorii nouă în învățământul istoriei. Cu prilejul unui studiu al domnului St. Zeletin. Iași, (Tip. **Viața Românească**), 1926, 22 p. Lei 20.

Severeanu (Dr. G.). — Un nouveau poids de Kallatia. București, (Impr. de la **Cour Royale**, F. Göbl Fils), 1926, 6 p.

a) Biografie.

Morariu (Constantin). — Ciprian Porumbescu. Cernăuți, (Tip. **Glasul Bucovinei**), 16 p. + 1 pl. Lei 25.

Nepos (Cornelius). — Căpitani străluciți ai neamurilor străine și viețile lui Marcus Parcius Cato și a lui Titus Pomponius Atticus. Traducere din latinește de Vasile Grecu. București, **Universala**, Alcalay & Co., [1926], X—287 p. Lei 18. (Biblioteca pentru toți 964 — 966).

Panaitescu (P. P.). — Nicolas spathar Milesco (1636 —1708). Paris, **Gamber**, [1926], p. 33 — 181 + errata.

E C O U R I

REVISTE

□ **VIAȚA LITERARA** (I. 9, 17 April) continuă convorbirile d-lui I. Valerian cu scriitorii. În numărul acesta o delicioasă convorbire cu d. Ion Minulescu. Din atâtea adevăruri și imagini risipite cu vervă, acest fragment:

„În ce mă privește personal, mărturisesc sincer că pentru foarte multe din capodoperile clasice după alții, n'am de cât sentimente vagi de admirație corectă și ridicolă. Înțelegi bine ce s'ar întâmpla dacă guvernul, curtea de casație sau consiliul superior de război, ne-ar impune să admirăm fără rezervă, pe toate așa zisele „femei frumoase”. Care ar mai fi atunci voluptatea noastră de a le descoperi noi singuri, pentru noi înși-ne numai pentru prestigiul poporului nostru aparat de sensibilitate artistică, pe care fiecare din noi îl credem superior tuturor celorlalte?..

„Pentru mine bunăoară, un Aloisius Bertrand sau un Isidor Ducasse, sunt tot atât de noui ca și un Joseph Delteil sau un Pierre Girard. Pentru același motiv, pe Ion Creangă îl citesc și astăzi cu aceeași voluptate cu care asi sorbi din „Paharul cu otravă” al lui Adrian Maniu. În schimb însă, pe toți ceilalți Ionișori Crenguță îi așez frumos și la rând în bibliotecă fără să le mai tai filele volumelor. Mă înspăimântă multimea și uniformitatea lor. Parcă ar fi stâlpi electrice de pe șoseaua Ploești-Câmpina, cu aceeași vecinică inscripție: „Nu vă atingeți!.. Pericol de moarte!..”

Numărul e completat cu versuri și proză de d-nii G. Murnu; V. Voiculescu; M. Celarianu, Al. Bădăuță; Vladimir Streinu etc. și un revelant ca vervă cronică, fragment din romanul satiric Domnișoara Celina de d. I. Geculescu.

□ **Adevărul literar și artistic** (VII, 280, 18 April): Paul Zarifonol: „Specializare și inteligență”; I. Agârbiceanu: „Lumina cea dulce”, navelă.

□ A apărut revista **Caetele lunare**, sub direcția d-lui I. Peltz.

□ D. George Silviu anunțase la cercul cultural „Inflorirea”, o conferință, amânată în ultimul moment: „Poezia românească dela Tudor Arghezi până acum”.

ZIARE

□ Într'unul din actualele sale foiletoane din „Viitorul”, d. I. Simionescu scrie despre „Institutul Creangă”, și despre marile lui merite didactice, despre abecedarul lui, ca și despre intuiția școlii active și termină cu aceste pioase rânduri, îndemn pentru o comemorare în bronz, a lui Creangă:

„Se strâng bani pentru o statuie a lui Eminescu în București. Ce potrivit ar fi dacă în același timp s'ar înălța o statuie și lui Creangă. În Iașiul lui dragi, de unde scria prietenului său: „Această epistolă îți-o scriu în cerdacul unde de atâtea ori am stat îmbrăun, unde mata, uitându-te pe cerul plin de minunății, îmi povesteai atâtea lucruri frumoase... frumoase... Vino frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin”.

Creangă e povestitorul neîntrecut care place așa de mult copiilor. El a fost și institutorul model. Pe puține statui, ca pe a lui ar fi mai la locul lor vorbele „Lăsați copiii să vie la mine”.

Ce frumos ar fi, înălțător de frumos, dacă s'ar ajunge ca o asemenea statuie să fie ridicată numai din obolul sutelor de mii de școlari, care cetesc azi pe Creangă! Dar... ar fi un vis atât de anevoie de îndeplinit, acolo, unde morții, oricât de mari oameni au fost în viață, se uită de dum li s'a astupat groapa!”

CĂRȚI PRIMITE

□ G. D. SCRABA: **Gramatică, Ortografie, Punctuație**. (Vorbirea și scrierea românească. Studiu introductiv în filozofia limbii), Socec, 1926; lei 40.

EXPOZIȚII

Pictorul **Pointevin-Skelet** și sculptorul **Lidia de Kotzeub** fac cunoscut că au deschis expoziția de tablouri și sculptură în sala „Mozart” din calea Victoriei, palatul „Independența”.

Expoziția e deschisă dela 1 Aprilie la 15 Mai între orele 9—1 și 3—7.

INSTITUTUL INTERNAȚIONAL DE COOPERARE INTELLECTUALĂ

□ Institutul Internațional de Cooperare Intellectuală al Societății Națiunilor, începându-și lucrările la Paris (Rue de Montpensier 2) și având nevoie de informațiuni cât mai precise și îndestulătoare cu privire la mișcarea intelectuală din țările pe care le reprezintă (literatură, științe, artă, chestiuni juridice și universitare, etc.) adresează un călduros apel tuturor instituțiilor, departamentelor, bibliotecilor, ziarelor și revistelor dela noi, rugându-le să-i trimeată regulat publicațiile lor.

SAPTAMANA

□ Noul ministru al Artelor, prezidentul „Astreii” din Sibiu, d. Vasile Goldiș s'a luat în primire — după o scurtă indispoziție — postul. Dela început cărturarul și-a legat numele de două numiri, în departamentul său, din cele mai fericite: pe cel Nichifor Crainic, teoreticianul militant al ortodoxismului, autorul volumelor „Sesuri natale” și „Darurile pământului”, redactor la „Gândirea” și „Cuvântul”, a fost numit secretar general la Culte și Arte; în al doilea rând poetul Ion Minulescu, directorul artelor și teatrelor din minister a fost delegat cu direcția Teatrului Național din București. Autorul „Romanelor pentru mai târziu” și al „Manechinului Sentimental”, este unul din pușinii competenți ai teatrului, în Românie.

□ A fost înmormântat cu funeralii naționale, bătrânul boer basarabean Vasile Stroescu, a cărui generozitate a ridicat renumărate școli în cuprinsul finurilor românești, și încă cu ani de zile înainte de război.

□ D. Ion Dongorozi, prozatorul craiovean, autorul volumelor „Cum s'o despărți tanti Veronica”, „Filimon Hâncu”, „La hotarul dobrogean”, etc. și unul din redactorii fondatorii ai revistei „Năzuința”, a fost numit director al Teatrului Național din Craiova.

DIN STRAINATATE

□ Cu ducesa de Rohan de curând decedată Franța a pierdut o poeză cu o fină sensibilitate, puternic afirmată în volumele „Lande fleurie”. Les lucioles „Armor” și „Le chant du cygne”. Salo-nul contesei de Rohan era locul de întâlnire al celor mai de frunte personalități literare și mulți dintre nemuritorii de sub cupola Academiei franceze, datorces această trecătoare glorie diplo-matică și insistențelor contesei decedate Premiul „Femina-Vie hereuse” s'a decernat de foarte multe ori așa cum dorice contesa de Rohan, care în afară de talent și putere de convingere era înzestrată cu un simț critic ales cecece făcea ca preferințele sale să reprezinte în același timp și lucrarea cea mai merituoasă.

□ Între 23 și 26 Iunie se va ține la Berlin o conferință internațională a actorilor. Vor participa în mare număr actori din Franța, Anglia, America, Italia, Elveția și din alte state.

Printre punctele din ordinea de zi a

congresului figurează și crearea un societății internaționale a actorilor.

□ Al VI-lea congres internațional filozofie se va ține la Universitatea Harvard, din Statele-Unite, între 17 Septembrie. Delegația italiană, prezidată de Benedetto Croce, ca vorbi despre „Funcțiunea filozofiei în istoria civilizației”. Giovanni Gentile ține o conferință despre: „Filozofia relațiilor internaționale”, iar Fed. Euriques va vorbi asupra „continuu și discontinuității științelor”.

□ Iată ce găsim în ziarul teatral cez. „Comoedia”:

„De curând se juca la Liberty Theatre din New-York o piesă de d-na Cat Cushing, al cărei personaj principal poetul Edgar Poe. The Graphic scrie privind această următoare:

„Numele lui Poe inspiră o teamă teroasă. Se afirmă fără să se explice tot ce se raportează la celebrul scriitor american aduce nenorocire. Iată de seara premierii operii d-nei Cushing teatrul era jumătate gol.

Or, la sfârșitul primului act, so că proprietarul teatrului murise. La câteva minute după aceea, ca era doborât de un atac de apoplexie a doua zi dimineață principalul pret al poeziei a fost găsit mort în Concluziile să le tragă cine vrea ne întrebăm cu timiditate, dacă cumva piesa d-nei Cushing era a groaznică de putea omori și pe pretar și pe interpret?

□ Dacă Ser Péladan ar trăi ar fi f. t. Nofineea de androgyn intride el cu atâtea zel în gândirea continuă să roade. Astfel în urma lucrărilor Louis Estive L'Enigme de l'androgyn Camil Spress a organizat o serie de ferințe contradictorii asupra următoarelor subiecte: „Filozofia iubirii”, „Genetic al antichității”, „Amorul și ami”, „Androgynul și salvarea sa filozofică”, „Tinerețea sexelor și sinteza lor”.

□ Ultima lucrare dramatică a lui Luigi Pirandello „Due in una” nu p fi avut un succes deplin. Subiectul meu e următorul. O femeie duce o fericită cu soțul ei, negustor, cu ca un fiu. Acesta ajungând în pragul mentului, dispare fără urmă. Femeia sacrifică dota ca să salveze numele lui dispărut. Dar avocatul care fi a se procesul cu creditorii începe s'o s'că, și femeia ajunge amanta lui, o fetiță cu el. Când soțul se întoarce 13 ani, și ia băiatul cu el, femeia p zitele ce-i face ca să vadă copilul s te prinsă de vraja trecutului. De înainte ea va fi chinuită de nehot de a nu ști dacă trebuie să renun amantul actual cu care are o fetiță să meargă după fostul bărbat cu ce băiatul.

Criticul teatral al ziarului „C della Sera” spune la sfârșitul o sale: „E minunată ca totdeauna de ta descoperirilor psihologice de car pabil acest scriitor. Și în această c puțin cețoasă, e o mare nobletă i tuală, o poezie și o rezonanță de oculte și puternice; dar el a ră mijlocul drumului dintre idee și re dintre spirit și viață, între gândire nă”.

Am dat aceste păreri ale lui Simoni pentru că ele rezumază în spiritul critice făcute acestei noui a marelui dramaturg italian.